

THEO S O F I A

jaargang 108 nr 4 • augustus 2007

In dit nummer:

De geloofwaardigheid van helderziendheid - Radha Burnier

De zeven liefdes - John Algeo

Krishnamurti en de Theosophical Society toen en nu - Fay van Ierlant

Mediteren over De Geheime Leer - Pablo Sender

Het bereiken van doelen - D.P. Sabnis

Boek & periodiek

Wie was... C. Jinarajadasa

Theosofie Wereldwijd

Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar worden gemaakt of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waar toe hij/zij zou behoren. Meningeën of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en ernaar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

THEOSOFIA

Jaargang 108 nummer 4, augustus 2007
Tweemaandelijks tijdschrift van de
Theosofische Vereniging in Nederland
ISSN 0040-5868

Redactie:

Anne Myrthe Iken,
Elly Kooijman,
Wies Kuiper,
Els Rijneker (hoofdred.)

Secretariaat redactie:

Tolstraat 154,
1074 VM Amsterdam

Abonnementen:

met incasso-opdracht € 17,50
per jaar; zonder incasso-
opdracht € 22,50 per jaar
(Nederland en België).
Losse nummers € 3,50

Zetwerk:

Willy van Vledder
Omslag en kleur:
Richard van Dijk
Druk: A-D Druk bv / Zeist

© 2007

Theosofische Vereniging in
Nederland / Amsterdam

Inhoud

De geloofwaardigheid van helderziendheid Radha Burnier	135
De zeven liefdes John Algeo	140
Krishnamurti en de Theosophical Society toen en nu Fay van Ierlant	149
Mediteren over <i>De Geheime Leer</i> Pablo Sender	155
Het bereiken van doelen D.P. Sabnis	162
Boek & periodiek	164
Wie was... C. Jinarajadasa	168
Theosofie Wereldwijd	170
Verenigingsnieuws	171
Adressen Theosofische Vereniging	175

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel van druk,
fotokopie, of op enig andere wijze,
zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

De Theosofische Vereniging is niet verantwoordelijk voor
enigerlei mening in dit tijdschrift tot uiting
gebracht, tenzij vervat in een officieel document.

The Theosophical Society

De Theosophical Society (waarvan de Theosofische Vereniging in Nederland de Nederlandse afdeling is) is op 17 november 1875 te New York opgericht door H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen. Zij heeft haar internationale hoofdkwartier te Adyar, Chennai, India en 49 afdelingen over de gehele wereld.

De Theosophical Society bestaat uit studenten die bij eender welke religie aangesloten kunnen zijn of bij geen enkele. De leden hebben met elkaar gemeen dat ze de drie doeleinden van de vereniging (zie achterkant omslag) onderschrijven, dat ze religieuze tegenstellingen willen oplossen, dat ze mensen van goede wil bijeen willen brengen ongeacht hun religieuze overtuiging en dat zij religieuze waarheden willen bestuderen en de resultaten van die studie met anderen willen delen. Zij zijn niet door een gemeenschappelijk geloof met elkaar verbonden, maar door het gezamenlijk zoeken en streven naar Waarheid. Zij zijn van mening dat Waarheid gevonden kan worden door studie, door reflectie, door zuiverheid van leven en door toegewijd te zijn aan hoge idealen. Zij zien de Waarheid als dat wat de moeite waard is om naar te streven, niet als een dogma opgelegd door een autoriteit. Zij vinden dat een overtuiging het resultaat zou moeten zijn van individuele studie of intuïtie, en niet daaraan vooraf zou moeten gaan, en gebaseerd zou moeten zijn op kennis, niet op aannames. Zij zijn tolerant jegens allen, ook jegens hen die intolerant zijn, niet als een voorrecht om te verlenen, maar omdat ze dat als hun plicht beschouwen. Zij trachten onwetendheid weg te nemen in plaats van deze af te straffen. Zij zien elke religie als een uitdrukking van de Goddelijke Wijsheid. Zij geven er de voorkeur aan om religies te bestuderen in plaats van deze te veroordelen, om Goddelijke Wijsheid in praktijk te brengen in plaats van mensen ertoe te bekeren. Zoals Waarheid het doel is, is Vrede het wachtwoord.

Theosofie is de belichaming van waarheden die aan de basis liggen van elke religie en waarop geen enkele godsdienst het alleenrecht kan doen gelden. Theosofie biedt een filosofie die het leven begrijpelijk maakt en die laat zien dat de evolutie geleid wordt door rechtvaardigheid en liefde. Zij geeft de dood haar juiste plek, als een steeds terugkerende gebeurtenis die de poort opent naar een voller en stralender bestaan in een leven dat geen einde heeft. Theosofie geeft de wereld de Wetenschap van de Geest terug, door de mens te leren de Geest te zien als zijn werkelijk zelf en zijn denkvermogen en het lichaam als de dienaren daarvan. Theosofie verheldert de geschriften en leringen van religies door hun verborgen betekenis te ontsluiten, en aldus de juistheid ervan aan het denkvermogen aan te tonen zoals de gegrondheid ervan altijd bewezen is in de ogen van de intuïtie.

Leden van de Theosofische Vereniging bestuderen deze waarheden en theosofen trachten ernaar te leven. Iedereen die bereid is te studeren, tolerant te zijn, naar het hoogste te streven en volhardend te werken, is welkom als lid. Het is aan elk lid zelf om een ware theosoof te worden.

De geloofwaardigheid van helderziendheid

– Radha Burnier

Toen *Occult Chemistry* door Annie Besant en C.W. Leadbeater voor het eerst werd uitgegeven in 1908, werd het in theosofische kringen verwelkomd als een opmerkelijk helderziend onderzoek. De voormalig president (van de TS) C. Jinarajadasa (CJ) was nauw verbonden met het werk, vanaf de vroegste onderzoeken van 1895 tot 1933. In deze periode verschenen er artikelen over het onderwerp in *The Theosophist*.

Leden die wetenschapper waren zoals Elizabeth Preston kwamen speciaal naar Adyar om CJ te helpen met het werk aan de derde en definitieve uitgave van het boek.

De tijd verstreek en het werd mode, althans in sommige kringen, om af te geven op de helderziende onderzoeken van Besant en Leadbeater, die nooit gezegd hadden dat ze onfeilbaar waren en evenmin de mogelijkheid van vergissingen bij hun observaties ontkend hadden. Zij schreven wat zij zagen op voor wat het waard was. Men zegt dat C.W. Leadbeater speciaal getraind werd in helderziendheid door bepaalde spiritueel ontwikkelde personen. In haar boek *De Sleutel tot de Theosofie* vermeldt mevrouw Blavatsky dat er een 'nieuwe fakkeldrager' zou komen en zij suggereert dat, als leden van de TS op de juiste manier zouden werken, de weg bereid zou worden voor de boodschap van de Leraar. Sommigen geloofden dat Leadbeaters training speciaal bedoeld was om hem in staat te stellen het voertuig voor de

nieuwe leringen te identificeren. Annie Besant zei dat zij haar siddhi's niet gebruikte wanneer ze in het werk van de politieke bevrijding van India dook.

Wetenschappers volgen natuurlijk hun eigen rigoureuze onderzoeksmethoden en het resultaat van helderziend onderzoek heeft altijd buiten hun interessegebied gelegen, daar het iedere geloofwaardigheid mist. Pas onlangs werd er een nieuwe blik op geworpen door Dr. Stephen Phillips, die verband zag tussen de latere bevindingen door wetenschappers en de helderziende inzichten in *Occult Chemistry*. Zijn boeken *ESP of Quarks* (1980) en *Evidence of a Yogic Siddhi* (1996) werden uitgegeven door de Theosophical Publishing House te Adyar en daarna verscheen *Essentials of Occult Chemistry and Modern Science* door professor H.J. Amilcar, emeritus hoogleraar scheikunde aan de universiteit van Poona.

In september 2003 stond er in het blad *Physics World* een artikel van Jeff Hughes van het Centre for the History of Science, Technology and Medicine van de universiteit van Manchester, getiteld *Occultism and the Atom: The Curious Story of Isotopes*. Daarin staat hoe F.W. Aston, die in 1922 de Nobel Prijs voor scheikunde kreeg, een aanwijzing volgde in het eerder verschenen *Occult Chemistry* van Besant en Leadbeater. Hij handhaafde zelfs hun naam 'meta-neon' voor de isotoop van neon. Hughes zegt hierover:

'Het verhaal van Aston, de meta-elementen en de theosofie kwam aan het licht toen ik in de bibliotheek van de universiteit van Cambridge een grote grijze doos bekeek met de papieren van Aston als onderdeel van mijn onderzoek naar de geschiedenis van kernfysica... Begraven tussen dit materiaal lag een

*vergeeld, getypt manuscript van 15 pagina's getiteld "On the Homogeneity of Atmospheric Neon"... de laatste pagina van dit manuscript – na de gebruikelijke dankbetuigingen enzovoort – bevatte een merkwaardige "Note on the name Meta Neon"; waarin Aston zijn bron voor die naam erkende. Aanvankelijk verbijsterd dat hij zelfs maar bekend was met *Occult Chemistry* van Besant en Leadbeater, raakte ik geïnteresseerd en besloot ik het theosofische verband uit te zoeken.'*

Hughes geeft vervolgens details over hoe Aston, toen hij in 1913 een voordracht voor de British Association te Birmingham hield over de atoomgewichten van neon en meta-neon, verwezen had naar de uitgave van Besant en Leadbeater uit 1908. Aston had opgemerkt:

'Met theosofische methoden, volledig onbegrijpelijk voor de gewone fysicastudent, beweerden [de auteurs] dat zij het atoomgewicht bepaald hadden van alle in die tijd bekende elementen en van verscheidene onbekende. Bij die laatste komt er één voor waaraan ze een atoomgewicht toekennen van 22.33 (H=1) en dat ze 'meta-neon' noemen. Daar de naam even goed als iedere andere lijkt te passen bij het beetje dat wij weten over de eigenschappen van het nieuwe gas, heb ik die gebruikt in dit manuscript.'

Hughes wijst erop dat in die tijd verscheidene bekende fysici, waaronder Lord Rayleigh, Oliver Lodge en J.J. Thompson lid waren van de Society for Psychical Research en geïnteresseerd waren in paranormale verschijnselen. In de context van die tijd dacht Aston misschien dat hij in zijn voordracht voor de British Association de tamelijk verbazingwekkende beweringen over isotopen van zeldzame gassen in *Occult Chemistry* kon vermelden: meta-neon, metargon, meta-krypton enzovoort.

Maar, zoals verteld wordt door Hughes, wiens boek over de vroege geschiedenis van isotopen naar verluidt volgend jaar zal worden uitgegeven door Routledge, reconstrueerde Aston in zijn rede bij de aanvaarding van de Nobelprijs en in zijn invloedrijke tekstboek *Isotopes* uit 1922, 'de geschiedenis van zijn eigen werk om het te doen voorkomen dat er een rechtstreeks verband is tussen een neon-22 en isotopen... Iedere verwijzing naar occulte scheikunde werd weggelaten. Deze gereconstrueerde geschiedenis werd al snel geaccepteerd als de algemeen aanvaarde weergave.'

Jinarajadasa schreef Aston om hem erop te wijzen dat Besant en Leadbeater isotopen ontdekt hadden vóór dat Aston zijn bewering gedaan had, maar Aston antwoordde dat hij geen belangstelling had voor de theosofie. Zowel de brief van CJ als het antwoord van Aston werden in 1946 uitgegeven door de Theosophical Publishing House te Adyar in een brochure getiteld *Occult Chemistry Investigations*. CJ lijkt zich niet bewust te zijn geweest van Astons originele verwijzing, die nu aan het licht gebracht is door Jeff Hughes, en van Astons erkenning van zijn bekendheid met het werk dat door de twee theosofen verricht is.

Zo wordt zelfs de geschiedenis van de wetenschap af en toe herschreven in termen van opportunisme of context! De verdienste voor het weer tot leven wekken van de theosofische achtergrond van de geschiedenis van isotopen gaat naar de Britse theoretisch fysisch Stephen Phillips. Het zal interessant zijn te zien welke reacties er zullen komen op de uitgave van het boek van Jeff Hughes over de geschiedenis van isotopen bij uitgeverij Routledge in 2004.

Op natuurlijke wijze stil worden

Bijna iedereen die in het spirituele leven geïnteresseerd is vraagt op een gegeven moment: 'Hoe kan ik mijn denkvermogen beteugelen?' De constante activiteiten van het denken zijn vermoeiend; zij belemmeren reflectie en laten geen ruimte voor de diepere waarnemingen die op rustige momenten ontstaan. Alleen een rustig denkvermogen schijnt de essentie van het leven te weerspiegelen, zoals het water van een meer rustig en helder moet zijn om de hemel erboven te weerspiegelen.

Alleen een rustig denkvermogen schijnt de essentie van het leven te weerspiegelen, zoals het water van een meer rustig en helder moet zijn om de hemel erboven te weerspiegelen.

Veel zoekers hebben lange tijd geprobeerd effectief te mediteren. Zij streven er vurig naar het denkvermogen terug te halen van zijn omzwervingen, maar het is opstandig en slaagt er keer op keer in weg te lopen. Dit is ontmoedigend en dan ontstaat het gevoel dat opgeven de enige optie is. Ofschoon allerlei Leraren ons aangeraden hebben dat we onze inspanningen moeten volhouden om het recalitrante denkvermogen te onderwerpen, komen we op een punt waarop we het gevoel hebben dat we de strijd niet kunnen volhouden. Daarom is het ernstig het overwegen waard of het denkvermogen door een andere benadering minder tot opwindning neigt en rustiger wordt. Eens zei J. Krishnamurti: 'Laat het denken de vrijheid om dood te gaan', maar wanneer het den-

ken de vrijheid krijgt, zoals uit ervaring blijkt, sterft het niet, maar gaat het door met onverminderde energie. Is dat omdat wij het onophoudelijk voeden met eten dat zijn razernij in leven houdt? In dit geval moeten wij uitvinden wat de brandstof is die het denkvermogen doet ontvlammen en steeds brandende houdt.

Een van de eigenschappen van een spiritueel ontwikkeld persoon is dat hij niet persoonlijk is. Daarentegen is het begeerte-denken heel persoonlijk, zoals we gauw genoeg ontdekken als we zorgvuldig onze reacties op personen en incidenten in het dagelijks leven observeren. Naarmate het denken scherper wordt, wordt het kritisch over hoe anderen denken en handelen. In feite put het aanzienlijke bevrediging uit het vinden van iets dat het kan bekritisieren of veroordelen. Op het onderbewuste niveau versterkt dit het egocentrum met zijn superioriteitsgevoel. Dit kan de reden zijn waarom kritisch spreken en denken over anderen zo veelvuldig voorkomt.

De niet-persoonlijke houding leidt tot vriendelijke gevoelens en begrip voor de worsteling die anderen doormaken.

Natuurlijk is het goed om kritisch te zijn in de goede zin van het woord, wat een teken is dat *viveka* of onderscheidingsvermogen zich aan het ontwikkelen is en dat goed gezien wordt als goed en kwaad als kwaad. Maar dat soort observatie moet vrij zijn van het persoonlijk element. Ware *viveka* leidt niet tot reacties of herinneringen die relaties vertekenen. Aan de andere kant leidt de niet-persoonlijke houding tot vriendelijke gevoelens en begrip

voor de worsteling die anderen doormaken. Of men echt onpersoonlijk is of alleen maar zegt 'Ik ben niet persoonlijk' hangt af van of we ons in alle rust bewust zijn van wat er gebeurt, waarbij we geen resten of beelden in het brein achterlaten.

Als tweede voorbeeld kunnen we kijken naar onze reactie op een gezondheidsprobleem. Wanneer er correct op deze ervaring gereageerd wordt kan zij ons leren onpersoonlijk te zijn. Het lichaam is een nuttig ding en moet verzorgd worden, maar we moeten het geen belang geven als persoonlijk bezit. Kunnen we ernaar kijken met afstandelijkheid, alsof het het lichaam van iemand anders is dat ons is toevertrouwd? In feite is het niet 'van ons', behalve gedurende korte tijd. Zoals professor Lewis Thomas al zei, de micro-organismen, waarvan er hele kolonies in het lichaam zijn, zouden evengoed kunnen zeggen 'Het is van ons.' Maar intussen is het een goed stuk gereedschap om op het stoffelijk gebied te functioneren.

De persoonlijke visie en de persoonlijke reactie zijn als een wond in het denkvermogen, een bron van irritatie. Door te experimenteren, als we leren onpersoonlijk te zijn of liever niet-persoonlijk (het woord onpersoonlijk suggereert gebrek aan gevoel, maar fijne gevoelens zijn juist kenmerkend voor het niet-persoonlijke denkvermogen), kunnen we ontdekken dat er veel minder nodeloze mentale activiteit en opwinding is. Dan is er minder noodzaak om er steeds aan te denken om het denkvermogen te beheersen, omdat rimpelingen nu eenmaal gecreëerd worden door persoonlijke reacties en deze uit zichzelf ophouden wanneer er niet-persoonlijkheid heerst.

Een ander aspect van het probleem wordt duidelijk wanneer we onszelf observeren, zonder dit of dat te willen zijn of te willen doen. Dit zou er toe moeten leiden dat we onbenulligheden en oppervlakkigheden loslaten. In verband met een beroep of bezigheid moet iemand misschien nauwkeurig aan details werken. Maar er zijn ook talloze oppervlakkige activiteiten van het denkvermogen die geen doel op zich hebben, maar die mechanisch doorgaan. Het denken is verstrikt in begeerte en het begeerte-denken voelt dat het leeft wanneer het rondzwerft en zichzelf in een toestand brengt van bezorgdheid, angst of opwinding. Het kan zichzelf niet bezighouden met diepe dingen en daarom houdt het zichzelf in een sfeer van trivialiteiten.

Mensen voelen zich vaak gedwongen anderen te vertellen over kleine dingen in hun eigen leven waaraan zij belang hechten. Het gevoel ontstaat dat ieder dingetje, verbonden met onszelf, van belang moet zijn voor alle andere mensen. Het observerende denkvermogen ziet dit bij zichzelf en bij anderen gebeuren en leert om anderen niet te belasten met details die niet van belang zijn, alleen maar omdat zij met ons 'ik'

verbonden zijn. Ook hier is voedsel voor het ego om zich mee op te blazen.

Het denkvermogen brengt zichzelf tot rust wanneer de focus van zijn aandacht overgaat van het persoonlijke naar het niet-persoonlijke, van het triviale en oppervlakkige naar het reële en het betekenisvolle. Een toestand van stilte wordt een natuurlijke staat wanneer wij denken in termen van de universele aard van ervaringen – pijn, vreugde, worsteling enzovoort – omdat de focus ervan verschuift. Mevrouw Blavatsky adviseerde spirituele leerlingen om na te denken over universele waarheden. Naarmate de focus verandert, verandert ook de belangstelling. Ook al kost het tijd voordat het denkvermogen doodgaat, we geven niet op. De uitdaging is interessant. Precies zo vindt een student zijn werk inspannend en vervelend, wanneer hij alleen maar probeert hoge cijfers te halen en een winstgevende betrekking te vinden. Maar als zijn belangstelling gewekt is werkt hij er met plezier aan. Zo ook leidt het spirituele pad steeds verder omhoog, maar als er belangstelling is, wordt het klimmen een vreugde.

Uit: *The Theosophist*, april 2004
Vertaling: A.M.I.

Via welk pad je ook tot Mij komt, ik zal je verwelkomen,
want de paden die de mensen uit alle richtingen nemen
zijn van Mij.

Krishna

De zeven liefdes

– John Algeo

Aan de voeten van de Meester is maar een klein boekwerkje maar als spirituele gids is het van groot belang. Hierin worden vier vereisten genoemd voor het Pad. De laatste van deze vier is 'liefde'. En de Meester wiens lering in dit boekje beschreven wordt zegt dat liefde 'het belangrijkste is, want als zij sterk genoeg is... dwingt zij ons alle andere vereisten te verkrijgen, en al het andere zou zonder haar nooit voldoende zijn.' (blz.48).

Dr. John Algeo is internationaal vice-president van de TS en professor emeritus aan de universiteit van Georgia in de VS.

Door zo de belangrijkste plaats in te ruimen voor liefde staat de Meester op één lijn met een andere grote spirituele leraar, de heilige Paulus, die in een brief aan de Corinthiërs schreef over wat de drie theologische of spirituele deugden genoemd worden: *'Nu zijn er deze drie: geloof, hoop en liefde, maar de grootste daarvan is de liefde.'*

Wanneer grote leraren hetzelfde zeggen, in dit geval door de liefde naar voren te halen als het 'grootste' of de 'belangrijkste' vereiste, is het passend dat wij aandacht besteden aan wat zij zeggen. Maar wat zeiden deze twee grote leraren nu eigenlijk? Wat is die 'liefde' waar zij het over hadden? Als wij over 'liefde' praten, bedoelen we vaak een vaag soort gevoel of sentimentaliteit, een warm en wollig gevoel verzinnebeeld door roze hartjes en mollige cupidootjes. Maar dat vage gevoel is niet echt liefde; het is slechts een emotionele toestand waarmee sommige vormen van echte liefde gepaard kunnen gaan, en er zijn meer dan één vormen van liefde – zoveel zelfs dat we er niet altijd woorden voor hebben.

Over het algemeen wordt aangenomen dat het Engels meer woorden bevat dan enige andere taal ter wereld. Deze grote Engelse woordenschat is ontstaan doordat zoveel mensen de taal gebruiken op zoveel plaatsen voor zoveel doeleinden gedurende een zo lange tijd. *The Oxford English Dictionary*, het grootste woordenboek voor welke taal dan ook ter wereld, omvat in de huidige uitgave de Engelse woordenschat in twintig dikke delen en beslaat een tijdvak van meer dan duizend jaar. Er zijn voortdurend nieuwe toevoegingen aan de Engelse woordenschat. Een kolom genaamd 'Over nieuwe woorden' die elk kwartaal verschijnt in *American Speech*, het vakblad van de American Dialect Society, documenteert het gebruik van nieuwe Engelse woorden (dat wil zeggen, woorden die nog niet in algemene woordenboeken staan) sedert 1941. Duizenden woorden zijn in die kolom verschenen, maar toch geeft zij slechts een heel klein deel weer van de nieuwe woorden die ieder jaar in gebruik genomen worden.

Maar het hebben van een grote woordenschat en het voortdurend vergroten ervan garandeert niet dat je over de juiste woorden beschikt om over belangrijke dingen te kunnen praten. Ondanks al onze vele oude woorden en alle nieuwe die ieder jaar verschijnen, heeft het Engels nog steeds niet genoeg woorden – tenminste voor sommige begrippen, zoals bijvoorbeeld liefde. Liefde betekent veel verschillende dingen en we hebben niet genoeg onderscheidende woorden om over al die betekenissen te praten.

C.S. Lewis schreef een boek over dat onderwerp. Lewis was eerst wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de universiteit van Oxford en daarna

hoogleraar aan de universiteit van Cambridge, maar daarnaast was hij ook een geloofsverdediger van het christendom en een schrijver van fantasieverhalen. Eén van zijn populaire religieuze boeken heette *The Four Loves*; daarin wees hij erop dat het ene Engelse woord 'love' voor vier verschillende begrippen dienst moet doen – begrippen waar sommige talen aparte woorden voor hebben.

Liefde betekent veel verschillende dingen en we hebben niet genoeg onderscheidende woorden om over al die betekenissen te praten.

Maar het probleem is nog groter dan C.S. Lewis uiteenzette, want (zoals theosofen zouden kunnen verwachten) zijn er zeven soorten liefde, niet slechts vier, en wij hebben namen voor allemaal nodig. Bovendien kunnen deze zeven soorten liefde gezien worden als tot op zekere hoogte overeenstemmend met de zeven beginselen van de theosofie. Laten we nu deze zeven soorten 'liefde' beschouwen en dan terugkomen op wat er in *Aan de voeten van de Meester* staat over dit onderwerp.

Liefde als Begeerte

Ten eerste zeggen we soms dingen als 'ik houd ervan kaart te spelen' (I love to play cards), of 'ik houd van chocoladeroomijs'. Als we dat doen, bedoelen we dat kaartspelen of ijs eten ons genoeg verschaft en dus hebben we daar een bepaald gevoel over. Het is een fysiek of zintuiglijk soort liefde, omdat het een gehechtheid is aan een bron van genot. En wij kunnen dit zowel voelen voor mensen als voor din-

gen. Het is een soort ‘liefde’, ook al is ze egocentrisch omdat het voorwerp van deze liefde alleen gewaardeerd wordt vanwege het plezier dat wij eraan beleven of vanwege de gehechtheid die wij ervoor hebben gekregen. Dit soort liefde is eigenlijk een begeerte.

Begeerte hoeft niet per se heel erg laakbaar te zijn. Sommige vormen van begeerte zijn tamelijk onschuldig – dat wil zeggen, van het soort dat geen medemens kwetst en dat niet tot het uiterste gaat. Maar andere vormen van begeerte zijn boosaardig – vooral het soort begeerte dat het voorwerp van die begeerte als niets meer dan een lijdend voorwerp behandelt, zonder enige waarde, afgezien van zijn nut bij het bevredigen van onze begeerte daarnaar. Dat soort begeerte noemen wij ‘lust’. Soms doet begeerte-liefde zich voor als een veel hoger soort liefde, bijvoorbeeld wanneer we anderen, of zelfs onszelf, ervan proberen te overtuigen dat wij iets begeren omdat het om bestwil van een ander is, terwijl het in feite alleen maar is wat wij voor onszelf begeren.

Liefde als begeerte is liefde die gericht is op een voorwerp, en dus komt het overeen met het stoffelijk beginsel, de *sthûla sharîra* of de verdichte vorm van iets. Alle voorwerpen in de wereld zijn *sthûla sharîra*'s, en elk daarvan kan een voorwerp van begeerte zijn.

Liefde als Vriendschap

In de tweede plaats houden wij van onze vrienden (we love our friends). Een vriend is iemand met wie we interesses delen. Een vriend is iemand met wie we graag dingen samen doen, iemand met wie we dingen gemeen hebben. Toen mijn zoon een tiener was, raakte hij heel geïnteresseerd in

schaken en hij kreeg een aantal schaakvrienden. Zij hadden vaak heel weinig met elkaar gemeen behalve hun gedeelde belangstelling voor het schaakspel. In feite wisten ze weinig of niets van elkaar buiten hun interesse voor het schaken. Mijn zoon kon zijn moeder en mij niets vertellen over de gezinnen van zijn schaakvrienden of over hun bezigheden of andere activiteiten, maar hij wist tot in de details aan welke schaakopeningen zij de voorkeur gaven, welk eindspel zij waarschijnlijk zouden spelen en wat zij vonden van de meest recente belangrijke schaakwedstrijden.

Dus de liefde van vriendschap tussen twee personen is gebaseerd op een gemeenschappelijke belangstelling voor iets dat buiten hen zelf staat. Twee personen die helemaal geen gemeenschappelijke interesses hebben kunnen nauwelijks vrienden zijn. Zij kunnen wel beleefd tegen elkaar zijn en zelfs hartelijk in de omgang, maar dat is niet hetzelfde als vriendschap. Het woord ‘vriend’ is afgeleid van een oud Germaanse woord dat ‘liefde’ betekent, en die etymologie is betekenisvol, omdat vriendschap ook een soort liefde is.

Omdat liefde als vriendschap gericht is op een ander levend menselijk wezen, kan het gezien worden als overeenkomend met het levensbeginsel, het levensbeginsel van *prâna*. *Prâna* stroomt tussen levende wezens en vormt een verbinding tussen hen als het beginsel dat zij delen.

Liefde als Familieband

In de derde plaats is er het gezin of de liefde voor de familie. Dit soort liefde bestaat tussen personen die verbonden zijn door een sociale band, die verantwoordelijk zijn voor en jegens elkaar en tussen wie zich, als gevolg daarvan,

een speciaal soort liefde ontwikkelt. Er bestaat een verscheidenheid aan subtypes van. Eén ervan is de ouderlijke liefde die moeders en vaders koesteren voor hun kinderen. Nadat zij de lichamen van die kinderen geproduceerd hebben, voelen de ouders vanzelfsprekend verantwoordelijkheid en liefde voor hen. Het opvoeden van kinderen is zelfs zo'n veeleisende activiteit dat, als ouders niet van nature liefde zouden voelen voor hun kroost, onze soort het gevaar zou lopen om niet te overleven. Een aanvullende familiale liefde is die van een kind voor zijn ouders. Ook dit is een natuurlijk en spontaan antwoord van kinderen op de ouderlijke zorg die zij ontvangen hebben. De vader en vooral de moeder zijn de bron van veiligheid, voeding en steun. Dus is het vanzelfsprekend de liefde van dankbaarheid te voelen voor de zorg die men ontvangen heeft. De liefde die zich ontwikkelt tussen leerling en leraar valt hier ook onder, omdat zij ook een familie zijn, zij het veel eerder een sociale dan een biologische.

Weer een ander soort familieliefde is die tussen broers en zusters, hetzij bloedbroeders en zusters die behoren tot dezelfde gezinseenheid, of verwante broers en zusters die lid zijn van dezelfde organisatorische eenheid, zoals mede-theosofen. Broederlijke of zusterlijke liefde spruit voort uit gedeelde ervaringen binnen het gezin, vanuit onderlinge verplichtingen en zorgtaken en vanuit het gevoel van verbondenheid dat het lid zijn van dezelfde familie teweeg brengt.

Dan zijn er minder goed functionerende gezinnen waarin de banden van ware familieliefde ontbreken. Maar juist het feit dat wij zulke relaties 'disfunctioneel' noemen toont aan dat wij deze situaties beschouwen als

abnormaal ten opzichte van wat men verwacht. Het type van zo'n abnormale disfunctie is de moord op Abel door zijn broer Kaïn.

Aan de andere kant zijn Castor en Pollux het type van trouwe broers. Zij waren beiden zonen van de god Zeus, maar van verschillende moeders, de ene een godin en de andere een menselijke vrouw. Dientengevolge was de zoon van de menselijke moeder sterfelijk, terwijl de zoon van de godin onsterfelijk was. Maar de twee broers waren zo aan elkaar gehecht en hadden zo'n grote broederlijke liefde dat, toen het stervensuur van de sterfelijke broer was aangebroken, de onsterfelijke broer zich wendde tot hun goddelijke vader Zeus en vroeg of zij hetzelfde lot mochten delen door de helft van het jaar samen te mogen doorbrengen in de onderwereld, waar overleden mensen verblijven, en de andere helft van het jaar samen te zijn op de berg Olympus, waar de onsterfelijke goden wonen. Zeus was zo ontroerd door de liefde van deze broers voor elkaar dat hij hen beiden onsterfelijk maakte en hen aan de hemel plaatste als sterren, waar wij hen nog altijd kunnen zien als de goddelijke tweeling: de constellatie 'gemini'.

Familieliefde, vooral de liefde tussen ouder en kind, kan heel krachtig zijn. In de populaire verhalen over de wees Harry Potter omringde de liefde van zijn moeder hem levenslang met een aura of schild als bescherming. Een familieliefde, vooral die tussen ouder en kind, werd door de Meester Confucius opgevat als model voor alle vormen van sociale orde en als schakel tussen zelfontwikkeling en wereldvrede.

Omdat familieliefde van binnenuit groeit en ontstaat uit een sociale struc-

tuur zoals de familie, en omdat zulke sociale structuren relatiemodellen of -patronen zijn, kan familieliefde beschouwd worden als overeenkomend met het beginsel van *linga sharîra*, de modelvorm of het patroon waarop dingen gebouwd zijn.

Liefde als Romance

In de vierde plaats is er romantische liefde. Die kan beginnen met ‘verliefd worden’, maar er bestaan diepere, langduriger variaties van. Zij kan complex zijn en vermengd met de eerste soort liefde – het gehecht zijn aan een bron van genot, of begeerte. Maar het is iets meer dan dat, omdat het gaat om een idealisering van de geliefde. Zo’n vorm van idealisering bereikte in de late middeleeuwen een hoogtepunt in de traditie van de ‘hoofse liefde’, een specifiek westers middeleeuws fenomeen.

De hoofse minnaar was typisch een jonge vrijgezel die geboeid werd door liefde voor een getrouwde vrouw, vaak de echtgenote van zijn leenheer. De liefde die de jongeman voelde was volkomen zuiver en werd nooit geconsumeerd. Maar alles wat hij deed, alle nobele handelingen en alle dappere daden die hij verrichtte waren ter ere van zijn dame. Er zit een echo van deze hoge hoofse romance in de liefde die Dante ervoer voor Beatrice, die de leidsvrouw voor de dichter werd bij zijn pelgrimstocht door het paradijs. Zeker, het ideaal was moeilijk te handhaven en er zijn genoeg voorbeelden van het mislukken ervan, zoals de liefde tussen Lancelot en Guinevere, die de echtgenote was van Lancelots heer, koning Arthur, en wiens beantwoorde liefde de ondergang betekende van de Ronde Tafel en van Camelot.

Maar romantische liefde is niet zomaar het domein van de literatuur – noch van de hoogstaande literatuur van de late middeleeuwen, noch van de populaire lectuur van zogenaamde ‘soap operas’, films en romannetjes. De basis ervan ligt in de menselijke ervaring. De psycholoog Carl Jung suggereerde dat wanneer een man verliefd wordt op een vrouw, of een vrouw op een man, die persoon zijn of haar anima of animus geprojecteerd heeft op iemand van het andere geslacht. Jung heeft een theorie over archetypen, of overgeërfde complexen van concepten, emoties, idealen en symbolen. Iedere man heeft een archetype genaamd de ‘anima’, dat een personificatie is van zijn eigen onbewuste als een vrouwelijk ideaal; en iedere vrouw heeft een archetype genaamd ‘animus’ dat een personificatie is van haar eigen onbewuste als een mannelijk ideaal. Als wij uiterlijk man zijn, zijn wij innerlijk vrouw en andersom. Als wij jong zijn gaan wij door het leven, op zoek naar een belichaming van onze eigen onbewuste kant. ‘Verliefd worden’ is alleen maar de projectie van ons anima- of animus-archetype op een ander menselijk wezen.

Maar romantische liefde heeft ook nog een ander, mystiek aspect. De relatie op basis van romantische liefde wordt gezien als symbool van de relatie die bestaat tussen een menselijk wezen en God – waarbij God een personificatie is van de goddelijke natuur in ons en overal om ons heen. Zulke symboliek is te vinden in het bijbelse Hooglied van Salomo, in de mystieke Soefidichtkunst, in de geschriften van sommige christelijke mystici en in de legende van Krishna en de melkmeisjes. Romantische liefde omvat dus een heel scala van het gewone, persoonlijke tot

het mystieke, symbolische. Dus het is een goed vierde of middelpunt op de schaal van de zeven liefdes.

Bovendien komt romantische liefde, als middelste van de zeven liefdes, overeen met het middelste menselijke beginsel, *kâma*. *Kâma* is niet alleen de begeerte naar lichamelijke bevrediging; het is de passie voor schoonheid en romantische volmaaktheid.

Liefde als Huwelijks Staat

Op de vijfde plaats staat echtelijke liefde. Deze is nog complexer en kan aspecten bevatten van alle andere soorten liefde. Zij verenigt het lagere viertal van liefdes dat wij al bekeken hebben, dat wil zeggen, gehechtheid aan genot, vriendschap, familieliefde en romantische liefde. Bovendien vermengt zij, als eerste van het hogere drietal liefden, aspecten van de volgende twee soorten liefde. Maar terwijl echtelijke liefde aspecten weerspiegelt van alle andere liefden, verschilt zij van alle andere. Het Engelse woord ‘conjugal’, ons ‘echtelijk’, komt van een Latijnse wortel die betekent ‘verbonden’, en het centrale deel van het woord, ‘jug’, heeft dezelfde wortel als *yoga*. Echtelijke liefde is een speciale vorm van verbinden of verenigen die zich richt op iemand anders in wat de christelijke traditie een sacramentele (heilig of heel-makend) relatie noemt.

Romantische liefde wordt vaak symbolisch gebruikt om één stadium te vertegenwoordigen van de relatie tussen de menselijke ziel en de goddelijke overziel: het stadium van hofmaken of kennismaken, wanneer ieder leert over de ander. Echtelijke liefde, aan de andere kant, wordt gebruikt om de vervulling van die relatie weer te geven: het huwelijk van het menselijke en het goddelijke. Deze symboliek is vooral

sterk in de mystieke joodse traditie, waarin het huwelijk van een man en een vrouw een symbolische belichaming is van de verbintenis tussen mensheid en goddelijkheid. Dientengevolge wordt zelfs in het niet-mystieke jodendom de gehuwde staat beschouwd als de norm, en niemand wordt gezien als compleet en heel die niet met een ander in de huwelijks staat verbonden is.

Echtelijke liefde is niet alleen symbolisch in het jodendom, maar ook in andere tradities, zoals in de alchemie, met zijn symbool van de hiërogamie of het heilig huwelijk. Dit heilige huwelijk symboliseert een eenheid of yoga binnenin onszelf: het verenigen van de persoonlijkheid met de individualiteit. Het doel van iedere incarnatie is om die eenheid te bereiken en elke incarnatie is een succes in zoverre als de persoonlijkheid van dat leven ‘gehuwd kan zijn’ of geabsorbeerd kan worden in de voortdurend reïncarnerende individualiteit en aldus onsterfelijkheid kan bereiken.

Zulke mystieke betekenissen worden vertegenwoordigd door één der meest voorkomende menselijke relaties: een paar dat bestaat uit echtgenoot en echtgenote. In een goed mensenhuwelijk is de relatie tussen man en vrouw er één van onderlinge zorg en bezorgdheid. Het is een relatie waarin waarden, standpunten, activiteiten, hoop en aspiratie samengaan. Echtelijke liefde maakt niet alleen één vlees uit twee, maar ook één denkvermogen uit twee en één intentie uit twee. Geen enkel mensenhuwelijk is volmaakt, zoals er niets in de wereld van manifestatie volmaakt is. Maar naarmate ieder mensenhuwelijk het ideaal van echtelijke liefde benadert, wordt het de poort tot de innerlijke tempel der liefde, waarin

de twee hoogste aspecten van de liefde opgeborgten zijn.

Aangezien echtelijke liefde, zowel in werkelijkheid als symbolisch gezien, een eenheid omvat van vrouw en man, komt zij overeen met het vijfde beginsel, *manas*, dat ook een vereniging is van twee denkvermogens, meestal genaamd 'lager' en 'hoger', maar misschien juist 'empirisch' of ervaringsgericht en 'rationeel'. Het denkvermogen of *manas*, dat tweevoudig is, is ook de poort naar de twee hoogste beginselen.

Liefde als Altruïsme

De zesde soort liefde is er een die H.P. Blavatsky 'altruïsme' noemde en die in sommige vertalingen van de Brief van Paulus aan de Corinthiërs 'caritas' genoemd wordt in het Latijn en 'agape' in het Grieks. Dit is een liefde die het beste voorheeft met anderen, zonder dat we aan onszelf denken. Het is helemaal geen emotie, ook al gaat het om mededogen.

Over altruïsme zei Blavatsky dat het de essentie van theosofie is. Het is een liefde voor anderen, gebaseerd op wie zij werkelijk zijn – niet op wie ze denken dat ze zijn of op wie wij denken dat zij zijn, maar op wie zij werkelijk en waarachtig zijn. Wij allen zijn vonden van hetzelfde goddelijke vuur; wij zijn allen uitingen van hetzelfde goddelijke woord; wij zijn allen eenheden (of 'monaden') van dezelfde goddelijke Eenheid. Beseffen dat zowel wij als alle anderen dezelfde ultieme identiteit hebben als belichamingen van het Ene Leven is handelen met respect jegens alle anderen op een volkomen nieuwe manier. Het betekent hen altruïstisch tegemoet te treden, dat wil zeggen jegens hen te handelen met respect op een manier die het beste met hen voor-

heeft – in het licht van hun reële en eeuwigdurende welzijn en dat is immers ook wat het beste is voor ons.

Het menselijk beginsel waarmee altruïsme overeenkomt is *buddhi*, wat inzicht, mededogen en onderscheidingsvermogen betekent. Het principe van altruïsme vormt de basis van de ethiek van de grote Leraren van de mensheid. Het is Christus' Gouden Regel: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet'. Het is Confucius' wederkerigheidsprincipe: 'Behandel anderen niet zoals u zelf niet behandeld wilt worden'. Die eenvoudige morele principes zijn buitengewoon praktisch, omdat zij gegrondvest zijn in de erkenning van de onderliggende eenheid van alle leven en in een besef dat er uiteindelijk geen anderen bestaan.

Liefde als Eenheid

De zevende liefde is een soort die soms 'toewijding' genoemd wordt. Dat is er geen goede naam voor, maar het is moeilijk een betere te vinden. Het is de liefde die *Aan de Voeten van de Meester* identificeert als de vierde vereiste voor het Pad. En dat boek geeft als commentaar: '*Vaak wordt zij uitgelegd als een intens verlangen naar bevrijding uit de kringloop van geboorten en dood en tot eenwording met God. Maar... het is niet zozeer verlangen als WIL, wilbesluit en vast voornemen... dit vaste besluit moet uw hele wezen vervullen, zo dat er geen plaats voor enig ander gevoel overblijft. Het is inderdaad de wil om één te zijn met God... opdat gij door uw diepe liefde voor Hem zult handelen met Hem en zoals Hij doet. Daar Hij Liefde is, zoudt gij, zo gij één met hem wilt worden, ook vervuld moeten zijn van volmaakte onzelfzuchtigheid en liefde.*' (blz.48,49).

Dit is een liefde, gericht op de grote Eenheid van alle leven, op de ene bron van het al, op God, of Hij nu persoonlijk begrepen wordt of onpersoonlijk. Daarom zouden wij het misschien ‘Eenheid’ kunnen noemen. Aangezien het gericht is op het hoogste en grootste, omvat het al wat goed is in alle andere liefdes. In haar *Collected Writings*, 12:55, schrijft Blavatsky dat ‘Alaya de “Wereld Ziel” [is], waarvan de essentie LIEFDE is’.

Deze eenheid komt overeen met het beginsel van eenheid in ons, *atma*. En zoals *atma* als voertuig *buddhi* heeft, zo heeft deze liefde van eenheid als voertuig de eraan voorafgaande liefde van altruïsme als voertuig. *Aan de voeten van de Meester* geeft verder als commentaar dat de liefde van God, van de Eenheid in het universum, twee heel praktische consequenties heeft: ‘Voor- eerst, dat gij zorg zult dragen geen levend wezen te deren, en in de tweede plaats dat gij steeds zult uitzien naar een gelegenheid om te helpen.’ Deze twee dingen zijn precies de twee principes die reeds genoemd zijn als impliciet in het *buddhische* beginsel van altruïstische liefde. De eerste consequentie, ‘geen levend wezen te deren’, is het principe van ahimsa en het Confuciaanse wederkerigheidsprincipe: behandel anderen niet op een manier waarop u zelf niet behandeld wilt worden. De tweede consequentie, ‘steeds uitzien naar een gelegenheid om te helpen’ is op soortgelijke wijze het principe van de barmhartige Samaritaan en van Christus’ gouden regel: ‘Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.’

Zeven Liefdes of Eén?

Bij een eerste beschouwing lijken deze zeven soorten liefde misschien zo verschillend van elkaar, dat wij ons af kun-

nen vragen of zij ook maar iets gemeen hebben, of zij wel hetzelfde zijn. Maar het feit dat het Engels en andere talen maar één woord voor al die begrippen hebben blijkt geen tekortkoming van de taal te zijn maar, integendeel, een stukje wijsheid. Wat alle zeven liefdes gemeen hebben is een brandpunt, focus buiten onszelf.

Bij gehechtheid aan een bron van genot ligt het brandpunt niet heel ver buiten onszelf, maar wel op een rudimentaire manier, omdat zij gericht is op de bron van genot in plaats van op het innerlijk genot zelf. Bij vriendschap ligt de focus op een activiteit of interesse die we delen met een ander. Bij familieliefde ligt zij op de band die ons met een ander verbindt. Bij romantische liefde ligt zij op een ideaalbeeld. Bij echtelijke liefde ligt zij op een andere persoon als een kanaal van genade. Bij altruïsme ligt zij helemaal op anderen. En in de wil tot Eenheid, in zijn zuiverste vorm, houdt het onderscheid tussen onszelf en het niet-onszelf helemaal op te bestaan.

Aangezien alle zeven liefdes ons buiten onszelf brengen, hebben ze allemaal de mogelijkheid tot omzetting (convertible). Sommige gemakkelijker en rechtstreekser dan andere, maar tenslotte kan elk ervan getransformeerd worden in een andere. Dat is wat de term ‘platonische liefde’ werkelijk betekent. Tegenwoordig denken we vaak dat platonische liefde een soort vriendschap is. Maar Plato erkende dat elke vorm van liefde getransformeerd kan worden tot de liefde voor het Goede, het Ware en het Schone – dat wil zeggen, tot de liefde voor het Ene, de wil tot Eenheid, die blijvend is. Zoals de Meester zegt in *Aan de voeten van de Meester*, deze liefde ‘dwingt [ons] alle andere vereisten te verkrijgen en al

*het andere zou zonder haar nooit vol-
doende zijn.*' (blz.48).

Deze zeven liefdes kunnen gezien worden als bijzondere manifestaties op de verscheidene gebieden en in verscheidene omstandigheden van één enkele alomtegenwoordige en zeer sterke kracht, die de Goddelijke liefde is waarvan Dante zegt dat zij de zon en de overige sterren beweegt. Zoals licht één ding is, dat wij nooit rechtstreeks zien, maar alleen naarmate het weerspiegeld wordt door sommige voorwerpen, zo ligt de Goddelijke liefde die de zon en de overige sterren beweegt voorbij ons vermogen tot rechtstreekse waarneming; wij zijn ons er alleen maar van bewust naarmate het weerspiegeld wordt in ons leven als één of andere van die speciale krachten die wij liefde noemen.

Een andere metafoor, ook op licht gebaseerd, drukt de relatie uit tussen de goddelijke liefde en de zeven liefdes die wij zojuist in ogenschouw namen. Kleurloos licht kan uiteenvallen in de zeven kleuren van de regenboog. Elk van die kleuren is licht, maar licht in

slechts één deel van het totale spectrum. De Goddelijke liefde die de Zon en de overige sterren doet bewegen valt op soortgelijke wijze uiteen in de zeven soorten liefde die we hierboven bestudeerd hebben. Al die zeven zijn liefde, maar het zijn slechts beperkte aspecten van de Goddelijke Liefde, die wij niet in staat zijn rechtstreeks te ervaren. Voor ons moet de Goddelijke Liefde uiteenvallen in vormen van liefde waarmee wij kunnen omgaan. Sommige van die uiteengevallen vormen liggen dicht bij de ene Liefde; sommige liggen er iets minder dicht bij, maar alle zijn zij er afspiegelingen van.

Misschien zijn talen wel wijzer dan wij denken. In werkelijkheid is er maar één liefde, waarvan alle specifieke liefdes en alle soorten liefde een uitdrukingsvorm zijn. Wij hebben niet echt nieuwe woorden nodig voor de liefde. Alles wat we nodig hebben is een nieuw begrijpen van wat Liefde is.

Uit: *The Theosophist*, september 2003
Vertaling: A.M.I.

Terwijl de wetenschap de relationele structuur van
het eindeloos gedifferentieerde universum onthult,
verschafft de spiritualiteit ons een blik
op het mysterie van het Zijn, de uiteindelijke grond
van datzelfde universum, de tijdloze diepte-dimensie
van het kosmisch geheel.

Haridas Chaudhuri

Krishnamurti en de Theosophical Society toen en nu

– Fay van Ierlant

Krishnamurti (K) zei in 1929: *“Waarheid is een land zonder paden, religie omvat alles en is niet exclusief. Een religieus denken heeft geen nationaliteit, is niet kleinsteds, onderwerpt zich niet aan groepsdenken, is niet het resultaat van propaganda, kent geen dogma en geen geloof maar het is een denken dat zich beweegt van feit naar feit, een denken dat de totale aard van gedachten doorziet”* (Toespraak Ommen 1929).

Morningtalk in Naarden op zondag 23 april 2006.
In 2007 aangepast voor publicatie in *Theosofia*.

Volgens professor Krishna lag de moeilijkheid tussen Krishnamurti en de Theosophical Society (hierna TS) in het ‘zonder paden’, omdat men er in de TS vanuit ging dat er vele paden waren die het denken naar waarheid kunnen leiden, zoals de paden van de gevestigde religies.

In oktober 1888 kwam *De Geheime Leer (GL)* uit en daarin kunnen we lezen in deel II (uitgave TUP p.680 noot 2, uitgave Couvreur/ Fricke p.526, noot 145): *“Omdat gedifferentieerde stof in het zonnestelsel in zeven verschillende toestanden bestaat, en Pragna of het waarnemingsvermogen ook in zeven verschillende aspecten bestaat, die overeenkomen met de zeven toestanden van de stof, moeten er in de mens noodzakelijk zeven bewustzijnstoestanden zijn; en overeenkomstig de meerdere of mindere ontwikkeling van deze toestanden, werden de stelsels van de religies en de filosofieën uitgewerkt.”*

Krishnamurti en *De Geheime Leer* wijzen naar het verband van de staat van bewustzijn in de mens met zijn religieuze ervaring. Krishnamurti's uitspraak gaat over Satyan na'sti paro dharmah, geen godsdienst boven waarheid. Een religieus denken ontstaat als het bewustzijn niet meer aan vormen gebonden is en daardoor de totale aard van vormen en gedachten overstijgt en doorziet. Religare wil zeggen "weer verbinden", het weer verbinden van het menselijk bewustzijn met zijn ware geestelijke aard. K noemt dat een religieuze staat van bewustzijn.

Krishnamurti's leringen werpen helder licht op de soms cryptische teksten in *De Geheime Leer* en *De Geheime Leer* geeft de achtergrond van K's leringen.

De uitspraak in de *GL* geeft aan dat de stelsels van de gevestigde religies afhingen van dat wat het menselijk bewustzijn in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats een vorm kon geven. Die vormen hangen af van het tijdperk waarin de religie ontstond en waarvan het bewustzijn van die tijd gebruik kon maken. Het bewustzijn is dan gebonden aan en geconditioneerd door de uiterlijke omstandigheden. Krishnamurti heeft het over een ongebonden staat van bewustzijn waarbij de vormen van religies en ritualen overstegen zijn door een geestelijk inzicht dat niet aan tijd gebonden is.

Krishnamurti's leringen werpen helder licht op de soms cryptische teksten in *De Geheime Leer* en *De Geheime Leer* geeft de achtergrond van K's leringen. Het scheppingsverhaal in de Stanza's van Dzyan toont ons wie we

zijn, waar we vandaan komen en waar we naartoe gaan. Daar zijn scheppingsmythen voor. Hun vormen zijn ergens in die zeven toestanden van bewustzijn ontstaan die genoemd worden in bovengenoemd citaat uit de *GL* en ze zijn dáár ontstaan waar de mogelijkheid van de vormen van bepaalde mythen in die tijd lag. Als we die vormen van de mythen doorbreken, bewegen we het bewustzijn naar het Ene Beginsel en gaan we waarnemen dat het zich uitdrukt in vele vormen, via de wetten van bestaan. En dan? Dan wijzen Krishnamurti's leringen van zelfkennis en keuzeloos gewaar zijn naar de wijze waarop de door onderzoek verkregen inzichten in de uitdrukkingen en de werkwijzen van het Ene Beginsel in de materie in praktijk kunnen worden gebracht. Het proces van het leren leven als een deel van het grote Geheel waarin het Ene Beginsel zich uit blijkt te drukken. Zo snel gaat het echter meestal niet, want we zitten met die zeven toestanden van bewustzijn die de *GL* aangeeft.

Een artikel van Jinarajadasa uit 1926 in *The Theosophist* geeft veel duidelijkheid over de feiten waar Krishnamurti in 1929 op reageerde. Het artikel is vertaald als *Formalisme en fundamentalisme in de Theosophical Society in Theosofia 1* van 2007.

Jinarajadasa schreef: "*Niemand die vandaag (in 1926) naar de wereld kijkt, kan voorbij gaan aan het grote belang van geestelijke bezieling van religie om het moderne leven te vermensenlijken. In deze situatie zijn er 42.000 theosofen (vóór de breuk met Krishnamurti) voor wie het onmogelijk is het noodzakelijke werk te doen als zij de massa niet kunnen vergeestelijken langs de wegen van de religie waaraan deze massa gewend is. Als er dus een aantal theosofen is dat*

gelooft dat de hiërarchie die de wereld regeert heeft besloten tot een herleving van de oude religies en als zij zich met enthousiasme op dat plan storten dan doen zij dat omdat zij de massa in die religies zouden kunnen helpen. Of zij de massa zullen hinderen of helpen is een zaak voor onderzoek, niet voor scheldpartijen”. Iets verderop schrijft Jinarajadasa in hetzelfde artikel: “Velen van ons zijn de inspiratie aan het begin van ons lidmaatschap niet vergeten. De waarde voor ons was dat het geen enkele vorm had. Bijeenkomsten van theosofische loges waren geen religieuze diensten; het waren bijeenkomsten van zoekers naar waarheid die ook enthousiast waren voor het bevorderen van het welzijn van de mensheid”.

We kunnen ons in 2006 vermoedelijk wel voorstellen dat Krishnamurti in 1929 reageerde op “een aantal theosofen dat gelooft dat de hiërarchie die de wereld regeert heeft besloten tot een herleving van de oude religies”. En op bijeenkomsten van theosofische loges die te maken hadden met religieuze diensten. We kunnen ons ook realiseren dat daarom de bewustzijnsprong van 1926, Jinarajadasa, naar 1929, Krishnamurti, voor een deel van de leden behoorlijk ver ging.

Jinarajadasa geeft een schitterend tijdsbeeld in het hierboven genoemde artikel over het al of niet vasthouden aan grondbeginselen en aan rituele vormen. Hij beschrijft verschillende perioden. Het begon met H.P. Blavatsky (HPB) en H.S. Olcott die de boeddhistische gelofte aflegden in 1880. Daarna kwam Annie Besant die het hindoeïsme aan de orde bracht in 1893. Daar werd in Europa tegen geprotesteerd. In de derde periode in 1905 kwamen de protesten tegen de Gemengde Vrijmetselarij die binnen

de TS overal gebruik mocht maken van faciliteiten van de loges. Daarna riep De Orde van de Ster in het Oosten ook het nodige op, evenals de politieke activiteiten van Annie Besant. En in 1916 ontstond de Vrij-Katholieke Kerk wat ook weer allerlei commotie teweeg bracht. Elke protestgroep had zijn eigen conditioneringen waaraan werd vastgehouden, onder de door allen gebruikte kreet van “vrijheid van meningsuiting”. Jinarajadasa wijt dat alles aan het archaische begrip van de “twee paden”, het pad van Immanentie en het pad van Transcendentie, beide uitdrukkingen van de Ene Realiteit. *Immanentie* als de weg door het gemanifesteerde naar het ongemanifesteerde en *Transcendentie* rechtstreeks naar het ongemanifesteerde. Occultisten met een filosofisch temperament richtten zich op transcendentie, zegt Jinarajadasa. De *Immanentie* wordt verwoord in het eerste Grondbeginsel in de Proloog van de *GL ; Periodiciteit* in het tweede Grondbeginsel; en *Transcendentie* in het derde Grondbeginsel.

De grondbeginselen, waarop de doeleinden gebaseerd zijn, geven het natuurlijke proces aan van geestelijke bewustzijnsontwikkeling. Zij vormen een drie-eenheid.

De grondbeginselen, waarop de doeleinden gebaseerd zijn, geven het natuurlijke proces aan van geestelijke bewustzijnsontwikkeling. Zij vormen een drie-eenheid.

De immanente ‘broederschap der mensheid’ zal voort moeten komen uit het transcenderen van de bovengenoemde bewustzijnstoestanden op de zeven gebieden van bestaan waardoor

de ‘*vermogens die in de mens sluimeren*’ tevoorschijn kunnen komen tijdens de ‘verplichte pelgrimstocht’ door de zeven gebieden, gebruikmakend van ‘*de vergelijkende studie*’ van de periodieke en cyclische uitdrukkingen van Eeuwige Wijsheid door de tijden heen.

De doeleinden en de grondbeginselen geven het steeds in beweging zijnde groeiproces aan waar de TS, als een uitdrukking van Eeuwige Wijsheid, voor staat.

De doeleinden en de grondbeginselen geven het steeds in beweging zijnde groeiproces aan waar de TS, als een uitdrukking van Eeuwige Wijsheid, voor staat. Een geestelijke ontdekkingsreis door de materie die aangegeven wordt door alle Eeuwige Wijsheidstradities. Je kunt eraan beginnen. Hoe? Volgens Krishnamurti door het ontmaskeren van de denkpatronen, van de meningen en conditioneringen die het bewustzijn inbinden. Het bevrijden van het bewustzijn geeft de mogelijkheid om de wetten van bestaan te gaan waarnemen waarin het Ene Beginsel zich uitdrukt, in een geheel van oorzaak en gevolg. Rituele vormen zouden dan niet meer bedacht hoeven worden omdat ze er al zijn, je ziet het gebeuren en je maakt er deel van uit. Krishnamurti kan dat schitterend beschrijven in zijn *Notebook*.

Als een geestelijk begrip in de materie wil indalen, dan moet de materie die mogelijkheid wel bieden, stelt *De Geheime Leer*. Transcendentie is het overstijgen van vormen in het denken naar een vormlozer gebied, om het indalen van ijlere, meer geestelijke begrippen mogelijk te maken. Het vast-

houden aan vormen verhindert transcendentie. Transcendentie is een boeiend proces. Het zoekende denken dat blijft bewegen, daarbij steeds vormen en begrippen doorbrekend, waarbij het zelf op den duur deel gaat uitmaken van dat wat onderzocht of beleefd wordt: er is geen afscheiding meer; het denken verlicht zichzelf.

Alle ware esoterische disciplines en mysteriescholen geven aan dat de eerste stap naar wijsheid het geestelijk inzicht in de leringen inhoudt, en het kan daarbij blijven. *Immanentie* zou neer kunnen komen op het inzien van alles als een uitdrukking van het Ene Beginsel in zijn werkzaamheid. *Transcendentie* zou dan het integreren van de leringen in je leven inhouden: het doorbreken en overstijgen van de eigen levenspatronen door het in praktijk brengen van geestelijk inzicht. Daarom bleef HPB de nadruk leggen op een tweede afdeling binnen de TS voor de leden die de leringen willen integreren in hun leven, door te beginnen aan het totale proces van het aanpassen van het leven aan de wetten van bestaan, ook wel Raja Yoga genoemd.

In 1882 werd al ervaren dat het denken van de leden meer voorbereiding nodig had dan in het begin van de oprichting van de TS werd aangenomen. Mahatma KH schrijft aan Sinnett: “*Laat de Society slechts in naam bestaan tot de dag waarop zij leden kan krijgen met wie wij de facto kunnen werken en door een andere neutraliserende oorzaak te scheppen kunnen wij de situatie misschien redden Hoe kunt u dit doen? Zij willen iets nieuws. Een Ritueel om hen te amuseren. Overleg met Subba Row met Sankariah, de Dewan Naib van Cochin en lees aandachtig zijn brochure “A Flash of Light upon Occult Free Masonry”* (brief 45, p.294 in *De Mahatma*

Brieven aan A.P. Sinnett). Deze brief werd geschreven toen de eerste cyclus van zeven jaren van de Theosophical Society voorbij was en er moest worden beslist of de Mahatma's er wel achter konden blijven staan. Mahatma KH geeft hier aan dat er rekening gehouden moet worden met de verschillende staten van bewustzijn van de leden, zodat de TS kon blijven voortbestaan tot gunstiger tijden voor "Satyan na'sti paro dharmah", de Waarheid van de wetten van bestaan. Het woord ritueel komt van het Sanskriet woord rta wat 'waarheid' betekent, maar ook wet, orde en het verloop der dingen. Het slaat op de eeuwige kosmische en natuurlijke orde van de wetten van bestaan. Als de mogelijkheid er is om die orde werkelijk waar te nemen, dan vallen de door mensen gemaakte ritualen weg, zoals Krishnamurti aangeeft.

Geoffrey Farthing zegt in zijn Blavatsky Lecture van 2001, *Theosophy, Its Benificent Potentialities*, in 2005 verschenen in *Theosofia* als *De geweldige positieve ontwikkelingsmogelijkheden van Theosofie*: "Evolutie is het proces van het steeds verder verbeteren van de levensvormen die zich geschikt maken om de mogelijkheden van de geest meer en meer uit te drukken." Om die geest meer kans te geven sprak Krishnamurti over het keuzeloos gewaar zijn. Dat gewaar zijn wordt in de literatuur ook wel de *zuiverste perceptie* genoemd, *verloft van haar verantwoordelijkheden jegens onderwerp of materiaal*, een uitspraak uit 1873 (Walter Pater, p. 88 van *The Renaissance: Studies in Art and Poetry*). De geestelijke mogelijkheden van de mens worden bepaald door zijn niveau van bewustzijn. De Mahatma KH hield daar duidelijk rekening mee in zijn boven aangehaalde brief van 1882 waarin hij een tijdelijk nieuw pad

aangeeft in afwachting van betere tijden. In 1929 kwam Krishnamurti met zijn uitspraak over het land zonder paden: een kans voor die betere tijden.

In de *Theosophist* van april 2006 staat het artikel *Questions and Answers II* waarin Radha Burnier en John Algeo vragen over deze kwestie beantwoorden. Zij komen tot de conclusie dat het toegankelijk maken van Theosofie rekening moet houden met de mogelijkheden die mensen en streken in hun staat van bewustzijnsevolutie bieden, maar niet zonder meer. H.P. Blavatsky was daar zeer duidelijk over, zoals Radha Burnier haar aanhaalt in *Living Truth: The Future of the Theosophical Society* (Blavatsky Lecture 2005): "Je moet in gedachten houden dat al onze leden geboren en getogen zijn in een geloof of religie, dat zij allen meer of minder van hun generatie zijn, fysiek en mentaal en dat daardoor hun oordeel zeer waarschijnlijk misvormd en onbewust bevooroordeeld is door sommige van of door al die invloeden. Als zij niet bevrijd kunnen worden van die inherente vooroordelen of als het hun niet tenminste geleerd kan worden dat direct te herkennen en zo te vermijden om er door misleid te worden zal de Society afdrijven of ... sterven".

De geestelijke mogelijkheden van de mens worden bepaald door zijn niveau van bewustzijn.

In 2007 is er *De Club van Boedapest* met de filosoof Ervin Laszlo. Hij zegt dat we, bij alles wat we doen, dit moeten doen met onze volle aandacht. We moeten ons afvragen of we iets kopen met een oog op het welzijn van de wereld, of alleen met het oog op het welzijn van onszelf. Dit in verband met de

klimaatverandering, maar ook met oog voor de toestand van de vele slachtoffers van verkeerde globalisatie die alleen ten goede komt aan de winst van de multinationals. Het denken moet óm, zegt hij, terwijl hij Einstein als volgt aanhaalt: *“Je kunt een probleem niet oplossen met hetzelfde denken dat het veroorzaakt heeft.”*

Radha Burnier gaat in haar *Living Truth* in op de situatie zoals hij nu in de TS is: *“Eenvoud is de essentie van spiritueel leven. Hebzucht naar bezittingen en vermaak is het vernietigen van de mogelijkheid voor mensen om een holistische visie, de visie van buddhi of intuïtie te ontwikkelen. Voor het oog van buddhi is het duidelijk dat alles wat leeft schittert van goddelijke eigenschappen en daarom onvergelijkbaar waardevol is. Wedijver en concurrentie bestaan alleen*

in een onwetend milieu en niet bij volwassen zoekers naar waarheid. De toekomstige beschaving moet er één zijn waarin de religieuze geest bloeit zonder dogmatisme en vijandschap. Mensen hebben vrijheid nodig voor het volgen van de godsdienstige plichten die aan hun temperament zijn aangepast, maar dat heeft niets gemeen met de intense aspiratie van het religieuze denkvermogen voor het Oneindige en het Eeuwige. Een zuivere religie in zijn ware aard is religie die verenigt en harmoniseert, dat wat HPB gelijkstelde aan Theosofie. Door te werken voor de Theosophical Society delen we het privilege van het leggen van de fundering van een nieuwe, meer spirituele beschaving”.

Krishnamurti zou het vermoedelijk met haar eens zijn.

Theosofie, de goddelijke wijsheid, zoals we die nu bezitten is alleen maar dat kleine stukje waarheid achter de steeds veranderende feiten, niet alleen op onze aarde en bij onze mensheid, maar in de hele kosmos; we kunnen ons geen voorstelling maken van de hoogste adept die de hele goddelijke wijsheid kent, de wijsheid die elk probleem verklaart van dit grote universum dat bestaat uit miljoenen en miljoenen zonnestelsels.

(C. Jinarajadasa, 1946, genoemd door J. Algeo in *Inspiratie uit het verleden*)

Mediteren over De Geheime Leer

– Pablo Sender

In een eerder artikel (*Theosofia*, juni 2007) bekeken we het belang van een meditatieve studie van de universele begrippen en de drie Grondbeginselen uit *De Geheime Leer (GL)* als een brede richtlijn voor de spirituele praktijk. Nu zullen we ons richten op het meditatieve proces, gebruikmakend van het eerste Grondbeginsel en van Stanza I uit het eerste deel van de *GL* als basis. H.P. Blavatsky (HPB) zei dat de zeven Stanza's van Dzyan in dit deel een abstracte formule vormen die toegepast kan worden op de manifestatie van het universum.¹

Dr. Pablo Sender is een jonge Argentijnse theosoof die het theosofische gedachtegoed daadwerkelijk verbreidt onder de jongeren. Hij werkte in Adyar als assistent-archivaris.

Overwegend dat het Eerste Grondbeginsel een samenvatting is van deze Stanza's en rekening houdend met het hermetische axioma 'zo boven zo beneden' zullen we dit Grondbeginsel bekijken als een formule voor de manifestatie van het denken en het daarna toepassen op het meditatieve proces. Dan zullen we een paar belangrijke aanwijzingen onderzoeken die in de eerste Stanza gegeven worden over de oorspronkelijke aard van het Denken.

We moeten ons echter wel realiseren dat deze leringen zich uitstrekken tot het voeren van het denken naar een realiteit die verder ligt dan concepten. Het probleem dat de student in het begin tegenkomt is dan ook de moeilijkheid om ten minste op het intellectuele niveau de verklaringen te kunnen begrijpen die gaan over transcendente en essentiële werkelijkheden die nauwelijks in woorden kunnen worden weergegeven.

Daarom zullen we eerst de voornaamste begrippen die uitgedrukt worden in het Eerste Grondbeginsel in het kort proberen te verhelderen.

Dit artikel komt ook als top-artikel op de website www.theosofie.nl

Het proces van manifestatie

Dit Grondbeginsel stelt dat er een Absolute Werkelijkheid is die *Parabrahman*, de wortelloze wortel wordt genoemd, of de kosmos nu gemanifesteerd wordt of niet. Deze Werkelijkheid is alomtegenwoordig, eeuwig, onveranderlijk en heeft geen eigenschappen. *Parabrahman* is inderdaad geen wezen maar een ‘zijnstoestand’, dat wat het bestaan van wezens mogelijk maakt. Maar ook al heeft het Absolute geen eigenschappen, dan kunnen we toch zeggen dat het twee aspecten heeft zoals het beschreven wordt in de Proloog:

*Dit ‘Zijn’ wordt in De Geheime Leer gesymboliseerd vanuit twee gezichtspunten. Enerzijds als absolute abstracte Ruimte, die zuivere subjectiviteit voorstelt, het enige dat het menselijk verstand uit geen enkel begrip kan weglaten en evenmin op zichzelf kan beschouwen; anderzijds als absolute abstracte beweging die onvoorwaardelijk bewustzijn voorstelt.*²

Absolute abstracte Ruimte wordt *Mulaprakriti* genoemd, de Pre- kosmische wortelsubstantie die samen met *Parabrahman* eeuwig is. HPB zegt dat de enige manifestatie ervan op dit gebied Ruimte is – een zeer verhelderend begrip gezien vanuit een psychisch spiritueel gezichtspunt zoals we zagen in het bovengenoemde artikel (*Theosofia*, juni 2007). Maar ook vanuit een metafysisch oogpunt geeft het een belangrijk inzicht, omdat het Absolute net als ruimte niet beïnvloed noch gewijzigd wordt door geconditioneerde (gemanifesteerde) zaken: ‘In de alles doordringende ruimte bestaan wolken, sterren, planeten, zandstormen en zo meer, maar het (ruimte) wordt door geen van hen geraakt.’, zegt een vedantisch geschrift.³ Deze voorstelling is echter

noodzakelijkerwijs beperkt voor wat betreft het beschrijven van *absolute abstracte* ruimte, omdat het geen lege ruimte is, wat we zouden kunnen denken: ‘Ruimte is noch een “onbegrensde leegte” noch een “voorwaardelijke volheid” maar beide.’⁴ Dit abstracte vrouwelijke beginsel *Mulaprakriti* zal de objectieve kant van de gemanifesteerde kosmos voortbrengen, dat wil zeggen al de diverse stadia van materie (de gebieden) en de voertuigen van bewustzijn (de lichamen). Het symbool ervan is een witte cirkel: O.

Het tweede aspect van *Parabrahman* is *absolute abstracte* Beweging. Het wordt de Eerste Logos genoemd of Brahman (onovergankelijk) en is een abstract mannelijk aspect omdat het de Pre- kosmische Ideatie is. De Eerste Logos is de kiem van het Universele Denkvermogen waaruit de subjectieve kant van de manifestatie zal voortkomen, dat wil zeggen elke soort van bewustzijn. Omdat het een aspect is van het Absolute is het ook eeuwig maar periodiek latent of actief. Als het actief is wordt het de Eerste Oorzaak van het gemanifesteerde universum genoemd en het wordt dan gesymboliseerd door een punt in de cirkel: ⊙ Deze drie elementen vormen het eerste ongemanifesteerde drietal dat toch een Eenheid is.

Maar als de ongemanifesteerde Logos eenmaal werkzaam wordt begint het proces van differentiatie, wat leidt tot het stadium van de Tweede Logos, Alaya, de Universele Overziel, die gedeeltelijk gemanifesteerd is omdat het een schakel vormt tussen beide stadia. Op dit punt vindt er een subjectieve polarisatie plaats in de Eenheid. Ofschon het geen daadwerkelijke dualiteit is zullen er wel alle dualiteiten in de gemanifesteerde kosmos uit voort-

komen (geest- stof, zelf- nietzelf, subject- object, mannelijk- vrouwelijk, positief- negatief en zo meer). Het symbool daarvan is een cirkel met een middenlijn: ⊕

En dan komt de Derde Logos waarmee de manifestatie aanvangt. Het wordt Brahmâ, de schepper of Mahat, het universele denkvermogen genoemd, de leidende intelligentie in Evolutie. In dit stadium begint dualiteit en ook de relatie tussen beide polen verschijnt als 'iets' dat geest met materie verbindt, subject met object:

Dit iets, dat tegenwoordig onbekend is in het westerse speculatieve denken, wordt door de occultisten Fohat genoemd. Het is de 'brug' waardoor de ideeën die in het 'goddelijk denken' bestaan als 'natuurwetten' worden afgedrukt op de kosmische substantie. Fohat is dus de dynamische energie van de kosmische verbeelding, of, van de andere kant beschouwd, het intelligente medium, de leidende kracht van alle manifestatie, de 'goddelijke gedachte' die wordt overgebracht en openbaar gemaakt door de Dhyan Chohan's, de architecten van de zichtbare wereld.⁵

De Derde Logos is dan ook de eerste gemanifesteerde Drie-eenheid: Geest- Fohat- Materie, Kenner- Kennis- Gekende en meer van die uitdrukkingen, gesymboliseerd door een kruis in een cirkel: ⊕

Op dit punt kan het helpen om alles samen te vatten:

Zo is ons bewustzijn afkomstig van de geest of kosmische verbeelding; de verschillende voertuigen waarin dat bewustzijn wordt geïndividualiseerd en tot zelf- of reflectief bewustzijn komt, zijn afkomstig van de kosmische substantie; terwijl Fohat in zijn verscheidene manifestaties de geheimzinnige schakel vormt tussen denkvermogen en materie, het bezielende

beginsel dat ieder atoom tot leven prikkelt.⁶

Daarna ontstaat verscheidenheid door middel van een uitgebreide hiërarchie van wezens (architecten, wakers, bouwers, planetaire krachten en zo meer) die het universum bouwen. De materie wordt grover en grover gedurende het vormen van de lagere kosmische gebieden en het bewustzijn wordt meer en meer daaraan ondergeschikt gemaakt. Dit stadium van werkzaamheid wordt voorgesteld door de swastika: ✠

Het proces van manifestatie omkeren

Tot hiertoe hebben we een algemeen overzicht gegeven van de processen van manifestatie. Nu zijn we in staat om de hierboven beschreven stadia vanuit een psychologisch standpunt te onderzoeken. In onze normale staat van bewustzijn zijn we bezig met een breed scala van psychologische processen zoals emoties, gedachten, herinneringen en verlangens. Die toestand wordt weergegeven door de swastika, het stadium van diversiteit. Maar als we onszelf beginnen te onderzoeken zullen we zien dat achter al die processen slechts drie elementen schuil gaan: (1) De kenner die het subject is, het zelf dat we 'ik' noemen (2) het gekende, het object, het niet- zelf, alles dat buiten ons is en (3) kennis, de relatie tussen beide, de reacties die opkomen in 'mij' tijdens het contact met de 'ander'. Dit drietal stelt de Derde Logos voor.

Door juiste meditatie, het kalm en aandachtig observeren van die verscheidenheid aan processen in onszelf, kunnen we tot een punt van geen-reactie komen ofwel tot een gewaar zijn van alles wat er gebeurt. Het vereist van ons dat we alle gedachten, ge-

voelens en zo meer toestaan om op te komen en van zelf weer te laten verdwijnen zonder dat we ingrijpen: we kijken alleen maar. Dan hebben we het gebied van de relatie tussen zelf en niet-zelf overstegen. Maar alhoewel er geen reactie is, kijken we toch vanuit een middelpunt. Dat wil zeggen dat er nog steeds een gevoel is van 'Ik neem de psychologische beweging waar', 'de beweging is iets anders dan ik'. Dus is dit een staat van dualiteit, het stadium van de Tweede Logos. Als we stil en rustig in die conditie blijven is het mogelijk om het gevoel van dualiteit achter te laten. Dan is 'de waarnemer het waargenomenen', zoals Krishnamurti (JK) dikwijls zei. Dit is een staat van eenheid die gesymboliseerd wordt in de Eerste Logos. En nu is de deur open voor het bereiken van een kwalitatief andere staat van bewustzijn, aangegeven door *Parabrahman*, het Absolute dat buiten het bereik van gedachten is.

Door juiste meditatie, het kalm en aandachtig observeren van die verscheidenheid aan processen in onszelf, kunnen we tot een punt van geen- reactie komen ofwel tot een gewaar zijn van alles wat er gebeurt.

Zoals we kunnen zien is het beschreven proces dat van Râja Yoga; we moeten het verloop van de manifestatie omkeren in onszelf. Dat wordt aangegeven door veel mystieke leringen bijvoorbeeld als we in *De Stem van de Stilte* lezen 'De roos moet weer de knop worden, geboren aan de ouderlijke stam' (v.77) of 'de druppel keert terug vanwaar hij kwam'(v.181).

Mediteren over de Eerste Stanza van Cosmogenezis

De eerste stanza van Cosmogenezis beschrijft het Absolute, de oorspronkelijke staat waaruit alle creatieve krachten tevoorschijn komen. Daar de mens de spiegel van de kosmos is, kan *Parabrahman* gezien worden als een macrokosmische beschrijving van de toestand die overeenkomt met ons geestelijk bewustzijn als dat op het hoogste punt is, corresponderend met zijn oorspronkelijke aard. We moeten in gedachte houden wat HPB zei, dat als we de hoogst mogelijke graad op een gebied bereiken (het zevende ondergebied dat homogeen is) het bewustzijn dan de mogelijkheid heeft om over te gaan naar het gebied dat direct daarboven ligt:

*De zevende vormt de brug van het ene gebied naar het andere. Het laatste is het denkbeeld, het wegvallen van de stof en voert u naar het volgende gebied. Het hoogste van het ene gebied raakt het laagste van het daarop volgende aan.*⁷

Dit is een belangrijk onderwerp omdat het de ware basis vormt van bepaalde praktische theosofische leringen, maar het gaat verder dan de reikwijdte van dit artikel. Maar toch, als we dit feit in gedachten houden terwijl we werken aan dat wat volgt, dan kan deze stanza gezien worden als een beschrijving van die toestand van universaliteit waar het zelf stil is en waar het Andere contact kan maken. Het is natuurlijk niet door de gewone activiteit van ons hersenbewustzijn (*kama-manas*) dat we die toestand kunnen bewerkstelligen, maar als we diep peinen over dat wat de stanza zegt en er aan werken dan: 'verbrandt het vuur van kennis alle handelingen op het gebied van de illusie'⁸ en kunnen we een wenk krijgen vanuit het gebied van werkelijkheid.

Ik zal de sloka's van deze Stanza niet letterlijk beschrijven, maar de begrippen doorgeven op een manier die bruikbaar is voor het doel dat we nu voor ogen hebben. Daarnaast moeten we ook proberen de verklaringen toe te passen op de mens, in plaats van op de macrokosmos. Zo was in de oorspronkelijke staat van het Denken:

I.1. *Het enige dat was de (oneindige) ruimte:* Dit is de basis-Werkelijkheid, zoals we al zagen. Daarom richten we ons op het zich niet vereenzelvigen met de innerlijke beweging, maar met dat wat alle psychologische activiteit inhoudt. Ons bewustzijn is eraan gewend om alles waar te nemen vanuit het beperkte punt dat onze persoonlijkheid is, maar nu moeten we ons denken uitbreiden naar het oneindige en in een besef van onbegrensheid blijven met betrekking tot dit bepaalde punt in de ruimte.

I.2. *De tijd was niet; hij lag in de oneindige duur.* In haar commentaar zegt HPB dat 'tijd slechts een illusie is, voortgebracht door de opeenvolging van onze bewustzijnstoestanden' of zoals JK zou zeggen: 'tijd hoort bij het brein' en 'tijd is gebaseerd op gedachten'. Als we blijven bij het 'al de ruimte te zijn' (waar HPB naar verwijst in haar meditatiediagram, zie *Theosofia*, juni 2007) omvatten we ook al de beweging. Er is geen gewaarwording van iets als 'innerlijk' of 'uiterlijk'. Alles is innerlijk: de uit het brein voortkomende werkzaamheid en de klanken van de Natuur. We gaan langzaam over in een staat van een vredige totale aanwezigheid zonder het gevoel van tijd.

I.3. *Het universele denkvermogen was niet, er was niemand om het te bevatten en het zo te manifesteren.* Vanuit een microkosmisch gezichtspunt betekent 'het denkvermogen' hier het lagere

denken, kâma-manas. Het denken kan niet bevrucht worden (en daarom functioneert het) in een staat van oneindigheid (sloka I.1) en eeuwigheid (sloka I.2). Zoals JK zei: 'De denker is de gedachte. Er is geen denker zonder gedachte'⁹ In deze toestand houdt het bewustzijn van het brein en dat wat het voortbrengt, het zelf, op te bestaan.

I.4. *De wegen tot gelukzaligheid en de oorzaken van ellende waren niet want er was niemand om ze teweeg te brengen en erdoor verstrikt te raken:* Het zelf is beperkt en het is de bron van afgescheidenheid waaruit aantrekking en afstoting ontstaan. Als dit illusionaire centrum er dus niet is, dan is er ook geen strijd voor geluk of gelegenheid tot verdriet. Maar wat is er dan?

I.5. *Duisternis alleen vulde het grenzeloze al.*

I.6. *Alles is verzonken in het Absolute niet-zijnde. Niets was.* Als er geen 'zelf' is vanuit het gezichtspunt van het lagere bewustzijn is, alles duisternis. Maar is die toestand waarin 'niets was' alleen maar een vernietiging, een onbewuste toestand alsof we uitgeteld (knocked out) zijn? De volgende dialoog tussen JK en Dr. David Bohm geeft ons een hint:

JK: Bewustzijn bestaat uit alles dat het zich herinnert: geloof, dogma's, ritualen, angsten, genot, verdriet.

DB: Ja. Als dat nu allemaal afwezig zou zijn zou er dan geen bewustzijn bestaan?

JK: Niet zoals wij het kennen.

DB: Maar er zou nog steeds een soort van bewustzijn bestaan?

JK: Van een totaal andere aard.¹⁰

I.7. *De oorzaken van het bestaan waren weggenomen, alles rustte in eeuwig niet-zijn. Het ene zijn.*

I.8. *Alleen de ene vorm van bestaan strekte zich grenzeloos, eindeloos,*

oorzaakloos uit door heel de Alomtegenwoordigheid die door het geopende oog van de gezuiverde ziel wordt waargenomen. In de voorgaande noot zei JK dat, als het zelf afwezig is, er ‘een totaal ander soort bewustzijn’ over blijft. Het zou kunnen dat hij verwijst naar dat ‘niet zijnde’ dat het Ene Zijn is. Maar we moeten hierbij aantekenen dat de stanza aangeeft dat deze toestand ‘oorzaakloos’ is en verschijnt als ‘de oorzaken van (persoonlijk) bestaan weggewerkt zijn’.

Hoe wordt dat gedaan? In de Vedânta-filosofie wordt gezegd dat Ātman (het Ene zijn) is zoals de zon die bedekt wordt door wolken (het persoonlijke zelf). Als de wind (spirituele waarneming) de wolken verwijdert, dan schijnt de zon. Maar de zon werd niet voortgebracht door de wind die beslister over de wolken, terwijl de zon zelf altijd de zelfde blijft, onaangeraakt. Om geestelijk bewustzijn (zonlicht) te doen ontwaken hoeft er daarom niets toegevoegd te worden, maar wel verwijderd. Geestelijk bewustzijn wordt niet voortgebracht door een geconditioneerde beweging, maar het komt tevoorschijn als het zelf afwezig is. Zoals JK zei:

*Om het heel eenvoudig te zeggen: als het zelf er niet is, is er schoonheid, stilte, ruimte; dan werkt die intelligentie die geboren wordt uit compassie door het brein. Zo simpel is het.*¹¹

Dus die toestand ontstaat openlijk, spontaan. Maar dat wil niet zeggen dat het magisch zal ontstaan zonder dat er enig werk van ons verwacht wordt. Elke spirituele discipline heeft als doel ‘het voorbereiden van de grond’ van waaruit die toestand kan ontstaan. Zonder dat noodzakelijke werk is het bijna onmogelijk voor het zelfloos gevaarzijn om tevoorschijn te komen.

JK gaf als voorbeeld dat als je een raam opent de bries binnen kan komen. Je kunt de bries niet produceren je kunt alleen maar het raam open laten; maar als je het raam niet open doet zal de bries nooit binnen komen. En wat zal het raam open houden? De sloka refereert aan ‘die alomtegenwoordigheid die door het geopende oog van de gezuiverde ziel wordt waargenomen’. De ‘gezuiverde ziel’ zou kunnen staan voor die waakzaamheid van een niet-gecentreerd aanwezig zijn waardoor de intuïtie of de spirituele waarneming zich kan manifesteren.

DB: Als het brein stil is, als het niet aan een probleem denkt, dan is de ruimte toch nog beperkt maar het is open voor...

JK: ... voor de ander.

DB: Zou je kunnen zeggen dat, door aandacht of in aandacht, het denken contact maakt met het brein?... Werkt het (intelligentie) door aandacht?

JK: Natuurlijk.

DB: Dus aandacht schijnt het contact te zijn.

*JK: Natuurlijk. We zeiden dat er alleen maar aandacht kan zijn als het zelf er niet is.*¹²

1.9 Toen waren zij allen in de absolute werkelijkheid. Uiteindelijk bereikt het denkbewustzijn de absolute werkelijkheid van zijn eigen gebied. En van daaruit kunnen creatieve krachten opkomen die de hele structuur van het brein veranderen, om vorm te geven aan een meer geschikt instrument voor deze nieuwe en andere energie en voor dat bewustzijn. Zoals JK zegt:

*Dus kan het brein met al zijn geconditioneerde cellen, kunnen deze cellen radicaal veranderen?.. We zeggen dat ze dat kunnen door inzicht; het inzicht dat buiten de tijd staat....Het heeft niets te maken met welke tijd of gedachte ook.*¹³

Dit zou een van de redenen kunnen zijn waarom HPB over het werken met de GL zei: *Gewone intellectuele activiteit verloopt langs gebaande wegen in de hersenen en vereist geen plotselinge aanpassingen en vernietigingen in hun substantie. Maar deze nieuwe soort van mentale inspanningen vraagt om iets totaal anders- het scheppen van “nieuwe hersenpaden”, het tot stand brengen van een andere orde in de kleine levens in de hersenen.*¹⁴

Uit: *The Theosophist*, juli 2006
Vertaling: FvI

Documentatie

- 1 The Secret Doctrine (SD) I TPH Adyar 3 vol.ed. pp 20-1. Nederlands (Ned) De Geheime Leer I (GL) [21]
- 2 Ibid p.14. Ned: [15]
- 3 Eleventh Book of the Srimad Bhâgavata.

- 4 SD I p 8. Ned: GL [8]
- 5 Ibid p.16. Ned. [16]
- 6 Idem.
- 7 SD V 1962 TPH Adyar 6 vol.ed. Ned: *De Geheime Leer* deel III p.608
- 8 SD I 2003 p.78 Ned: [78]
- 9 *The Future of Humanity*. First Conversation Brockwood Park 11 juni 1983
- 10 Idem.
- 11 *The Future of Humanity*. Second Conversation Brockwood Park 20 juni 1983
- 12 Idem.
- 13 *The Future of Humanity*. First conversation.
- 14 Robert Bowen *Madame Blavatsky on How to Study Theosophy*. TPH Adyar pp.12-13. Ned: Robert Bowen: *Madame Blavatsky over de studie van theosofie*. UTVN Amsterdam

De eerste les die in de esoterische filosofie geleerd wordt, is dat de onkenbare Oorzaak de evolutie niet voortbrengt, maar slechts periodiek verschillende aspecten van zichzelf toont aan eindige Denkvermogens.

Nu is het collectieve Denkvermogen - het Universele - hoe oneindig ook in de gemanifesteerde Tijd, toch eindig vergeleken bij de ongebornen en onvergankelijke Ruimte in zijn hoogste wezenlijke aspect. Dat wat eindig is kan niet volmaakt zijn.

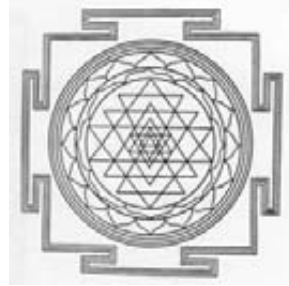
H.P. Blavatsky

Het bereiken van doelen

– D.P. Sabnis

Het feit dat wij niet in staat zijn ons te bevrijden van onze materiële bezigheden en zorgen maakt dat wij mensen geen openbaringen uit de hemel ontvangen. Dit betekent niet dat wij afstand moeten doen van alle wereldlijke zaken; maar we zouden ze tenminste korte tijd terzijde kunnen leggen, zoals we een zware last af zouden leggen.

D.P. Sabnis is lid van de Blavatsky loge van de TS in Mumbai, India.

Dragers met enorme ladingen gereedschap op een bergbeklimmersexpeditie leggen hun lasten af, ademen een paar minuten vrijelijk, verfrissen zich en dan gaan ze weer verder. Kunnen wij dat niet net zo doen en ons concentreren op contact maken met de hogere werelden? Anders zijn we net als slakken die heel langzaam voortbewegen omdat ze hun huisjes op hun rug dragen, bang om ze achter te laten. Materialisten zijn net als huisjesslakken, bang dat iemand hun last zou stelen. Dus slepen ze zich langzaam voort.

Spiritualiteit bestaat niet uit het verwaarlozen van het materiële aspect en alleen aan de geest denken. De manifestaties van de geest worden bepaald door de evolutiegraad van het fysieke lichaam. De geest bezit alle kracht maar kan deze niet manifesteren als de overeenkomstige organen in het lichaam niet verfijnd en ontwaakt zijn. Alchemisten wisten dit en besteedden tijd aan het transformeren en zuiveren van hun fysieke lichamen om die verfijnder en flexibeler te maken. Alleen zuivere lichamen zijn in staat tot het reflecteren en overbrengen van hemels licht en de deugden die inherent zijn aan de geest.

De geest hoeft niet te evolueren. Zijn rol is het 'involueren', dat wil zeggen, af te dalen in de materie en deze tot leven te brengen. Op zijn eigen sublieme terrein is hij volmaakt. Hij is almachtig op zijn eigen niveau, maar machteloos op het fysieke gebied als hij zichzelf wil manifesteren.

Daarom zouden we ons zorgen moeten maken over de fysieke instrumenten waarvan het brein het belangrijkste is. Bij mentaal achtergebleven mensen is niet de geest defect maar de hersenen die niet volmaakt functioneren. De grootste violist ter wereld kan geen muziek spelen als de snaren van de viool loszitten. Te verwachten dat een onvolmaakt lichaam wonderen verricht is proberen een natte lucifer af te strijken.

Het denkvermogen is het latente of actieve potentieel van kosmische ideatie, de essentie van iedere vorm, de basis van iedere wet, het vermogen van ieder principe in het rijk van individueel bewustzijn van deze vormen, wetten en beginselen. Daarom ligt ons werk bij het denkvermogen. Wij moeten het centrum van bewustzijn overbrengen van dier-mens naar mens-mens en van mens-mens naar goddelijk mens.

Wij bevinden ons nu in het vijfde onderras van het vijfde ras, een cruciaal punt in onze evolutie. Het denkvermogen moet triomfantelijk bovenkomen en zich in de richting van de geest bewegen, anders zal het verzinken in de diepten van de materie. Er zijn al tekenen dat het zesde onderras zich aan het voorbereiden is om gevormd te

worden. Wij hebben een gouden gelegenheid om in het zesde onderras te komen, mits wij ons spirituele doel bereiken. Zelfinspanning in actie, toewijding aan het hoogste en een voortdurend streven om het Zelf te realiseren zijn hiertoe de middelen.

Om wat dan ook te bereiken, zij het alledaags of bovenaards, is het stellen van een doel de eerste stap. Niemand heeft ooit in de roos geschoten zonder zich daarop te richten. Het pad is misschien niet zo duidelijk, maar de bestemming moet helder zijn: Zelfvolmaking en Zelfrealisatie.

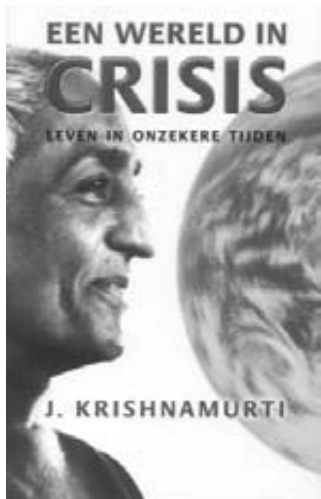
Een actieplan is de tweede belangrijke stap. Soms moet het plan aangepast worden naarmate we verder komen en moeten we voorbereid zijn op onverwachte gebeurtenissen. Zoals een rivier die naar de oceaan stroomt haar bedding verlegt wanneer zij hindernissen tegenkomt, maar uiteindelijk bereikt ze haar doel.

Betrokkenheid en doorzettingsvermogen bij het leiden van het hoger leven zijn grote pluspunten. Maar het allerbelangrijkste is een vaste geloofs-overtuiging, gebaseerd op theosofische kennis. Voor iemand die naar de top klimt is het niet belangrijk te kunnen schatten hoe hoog hij geklommen is; hij moet de reis voortzetten ondanks dat het pad glibberig of zwaar is.

Voor oprechte leerlingen zijn de ware leringen van de theosofie en de aanwijzingen zoals gegeven door onze grote leiders het licht dat ons leidt tot het bereiken van de eindbestemming.

Uit: *The Theosophist*, juni 2004
Vertaling: A.M.I.

De in deze rubriek gerecenseerde boeken zijn voor uitleen beschikbaar in de Theosofische Bibliotheek te Amsterdam.

J. Krishnamurti, *Een wereld in crisis. Leven in onzekere tijden.* Vertaling Chandra Moonen, samenvatting en bewerking David Skitt. Oorspronkelijke titel: *Facing a world in crisis* (Krishnamurti Foundation Trust 2005). Ankh Hermes 2006, ISBN 90 202 8426 6. €19,50.

Al in het eerste hoofdstuk zegt Krishnamurti: "De ware betekenis van filosofie is het begrijpen van de waarheid in het dagelijkse leven, in de dagelijkse handelingen, wat hoegenaamd niets van doen heeft met christendom, boeddhisme, hindoeïsme of welke specifieke cultuur ook". De georganiseerde religies conditioneren het

denken van de mens door angst en straf. De psychologen doen dat door middel van beloning. Twee kanten van dezelfde medaille. Kan het denken (the mind, in het boek vertaald als de geest) dat oppervlakkig maar ook diep onbewust is geconditioneerd door religie, door de maatschappij, door opvoeding en rivaliteit, agressie en geweld, kan dat denken worden getransformeerd? Kan het vrij zijn van alle motieven? Kan het onderzoeken en vrij blijven van elke conclusie? Een helder fris denken dat observeert en niet verdeeld is zodat zuiver inzicht kan ontstaan? Observerend gewaar zijn betekent inzicht zonder conclusie. Handelen vanuit het inzicht en niet vanuit de conclusie. Het trekken van een conclusie gebeurt op basis van een idee, een beeld of een symbool. Zo werkt het denken. De dingen worden niet gezien zoals ze zijn maar ze worden omgezet door het denken naar iets bekends. Er is dan geen plaats voor nieuwe inzichten. We moeten ons afvragen waarom het denken tussen beide komt en een conclusie trekt als er sprake is van waarneming.

Het denken is heel beperkt en meetbaar, hoewel het de meest uitzonderlijke dingen heeft gedaan. Het heeft prachtige steden gebouwd en het heeft technisch heel veel bereikt. Maar het heeft ook de hele oorlogsmachinerie

bedacht, de vernietiging van de natuur, de vervuiling van de aarde. En het heeft ook de zogenaamde religies over de hele wereld voortgebracht. Het denken heeft de mensen verdeeld in 'ik' en 'niet ik' in 'wij' en 'zij' in hindoes, boeddhisten, communisten, socialisten, liberalen, de gevestigde orde enzovoort. Door deze verdeling ontstaan slechts afscheidingen en geen relaties. Het denken is noodzakelijk daar waar je de weg naar huis moet vinden of een boek wilt schrijven. Het is een reactie op herinneringen op kennis en ervaring en dat is het verleden. Het denken projetteert de toekomst via het heden door het heden te wijzigen, vorm te geven en te ontwerpen als de toekomst.

Als het denken onpersoonlijk is, gebaseerd op de verzamelde kennis van de wetenschap heeft het een logische en efficiënte functie. Ook dan functioneert het nog steeds in het gebied van het bekende. Het denken is het gevolg van tijd. Het functioneert in de ruimte die het zelf scheidt, en die ruimte is het 'ik' en het 'u'. Het denken is het product van kennis, tijd, evolutie, werktuigelijke filosofie en wetenschap die alle gebaseerd zijn op het denken. Toch wordt er zo nu en dan iets totaal nieuws ontdekt waarbij het denken geen rol speelt; iets dat niet het gevolg is van een gedachte. Het wordt wel vertaald in

B o e k & p e r i o d i e k

termen van het denken, in termen van het bekende. Maar op het moment dat zo iets totaal nieuws wordt waargenomen is kennis afwezig. Een dergelijk denken hebben we nodig. Een denken dat plaats maakt voor inzichten in het onbekende.

Het bewustzijn bestaat nu uit nationalisme en uit ontelbare dingen uit de opvoeding en omgeving. Die inhoud bakent het bewustzijn af, het trekt de grenzen en bepaalt zo wat het bewustzijn is. Maar als die inhoud er niet is ontstaat er een bewustzijn zonder grenzen, er is ruimte. Ruimte zonder middelpunt en zonder omtrek. De afscheidingen vallen weg en het geheel kan worden waargenomen. Dat kan zich alleen voordoen wanneer het denken inziet dat het vanwege zijn aard fragmentarisch is, dat het niet het geheel kan waarnemen. Als het denken als waarnemer wegvalt wordt het waarnemen totaal. Al het fragmentarische, het verdelende is verdwenen men ziet het geheel. Het geheel is een wereld die niet verdeeld is door het denken. Krishnamurti geeft aan: "Een inzicht is niet van mij of van u; het is van ons, het is intelligentie. Als er sprake is van die intelligentie zullen we het juiste doen omdat we het zien". Dat zien is een totaal ongekleurd inzicht in de natuurlijke wetten van bestaan.

Als er geen gehechtheid aan het verleden is, heeft het

verleden zijn waarde die gebruikt kan worden als kennis maar het leven is dan een voortdurende vernieuwing in het veld van het onbekende waarin sprake is van leren, van bewegen. Er is dan een totaal ander soort leven.

Zolang het denken functioneert moet het functioneren volgens het verleden en zich op de toekomst projecteren, van het bekende naar het bekende. Er kan niets nieuws plaats vinden. Om iets nieuws te kunnen ontdekken moet het denken stil zijn. De hersenen moeten stil zijn, maar actief wanneer dat van hen gevraagd wordt. Het probleem is dat het gaat om een zeer stil, uiterst subtiel, snel, sensitief denken dat vrij is van het bekende en toch functioneert binnen het veld van het bekende. Die twee moeten voortdurend samengaan willen we een andere mens tot stand brengen. Waar niets door het denken bij elkaar wordt gebracht ligt de werkelijkheid. Inzicht ziet die werkelijkheid.

Het boek *Een wereld in crisis. Leven in onzekere tijden* bestaat uit twee delen. Het eerste deel bevat toespraken die Krishnamurti gehouden heeft in Saanen in 1972. Het tweede deel bestaat uit de laatste toespraken die hij gehouden heeft in Brockwood Park in 1985.

Het duidelijker gaan waarnemen van waarden veroorzaakt een crisis in de wereld. Afscheidende nationaliteit,

religie of politieke ideologie lijken gevaarlijk in strijd met een werkelijkheid die loyaliteit vraagt met de menselijke soort als geheel in plaats van met het deel waar iemand denkt bij te horen, lezen we in de inleiding van David Skitt. Vooral in de laatste toespraken in Brockwood Park legt Krishnamurti de nadruk op het samengaan in plaats van te leven vanuit verdeeldheid. Het samen kijken naar de wereld, niet mijn wereld of uw wereld. Als het denken zich vastklampt aan een nationaliteit of aan een partij of als het zich ziet als christen of moslim is het beperkt en bekrompen en egoïstisch en draagt het bij aan de problemen in de wereld.

Krishnamurti onderzoekt de implicaties van de veranderende wereld waar we allemaal aan deelnemen. Zijn taal is heel direct maar hij gebruikt zijn eigen termen die het gevolg zijn van zijn inzicht. Die termen liggen beter in het Engels dat Krishnamurti sprak maar een Nederlandse vertaling van de bovengenoemde toespraken is meer dan welkom en een noodzakelijke bijdrage aan het verspreiden van Krishnamurti's unieke leringen.

FvI

Michel Onfray, *Atheologie. De hoofdzonden van jodendom, christendom en islam.* Uitgeverij Mets & Schilt 2005, ISBN 90 5330 4584 € 20. Vertaald door Anneke van der Straaten en Harrie Nelissen. Oorspronkelijke titel: *Traité d'athéologie – Physique de la métaphysique* (Grasset & Fasquelle 2005).

Het boek gaat over de misleidingen van de drie monotheïstische godsdiensten: het jodendom, het christendom en de islam. Onfray schrijft: "De christen die op vrijdag vis eet lacht om de moslim die weigert varkensvlees te eten – die op zijn beurt weer de jood uitlacht die schaaldieren verwerpt. De Loebavitsjer die knikkebolt voor de Klaagmuur kijkt met verbazing naar de christen gekniel op een bidstoel, terwijl de moslim zijn bidkleedje uit-

rolt in de richting van Mekka. Toch herkent niemand de balk in zijn eigen oog".

Die balk zou te maken hebben met de onwil van de mens de waarheid onder ogen te zien. De misleidingen van de religies komen voort uit de grote angst voor het niets, de onmogelijkheid om de dood als een natuurlijk, onvermijdelijk proces te accepteren; een proces waarmee we een vergelijk moeten treffen, en waar alleen de intelligentie iets tegenover kan stellen.

Een atheïst is iemand die het bestaan van God ontkent. Hij ziet het hooguit als verzinsel van de mensen om te trachten te overleven ondanks de onafwendbaarheid van de dood. Het woord atheïst wordt misbruikt door de politiek waar het dient voor het buiten spel zetten, opsporen of hekelen van het individu dat gelooft in een andere god dan die waarop de autoriteit van dat moment op die plek zich beroept voor zijn macht. Omdat God zelf stil is, onzichtbaar en onbereikbaar wordt er ruimte geboden aan het geklets van zijn dienaren, die gebruik en misbruik maken van het atheïsme. Hij die niet in hun God gelooft, dus in hen, is onmiddellijk een atheïst. Hij wordt gezien als een immoralist die moet worden opgesloten, gemarteld of zelfs ter dood gebracht.

Het atheïsme dateert uit 1532. Het woord atheïst be-

staat al in de tweede eeuw van de christelijke jaartelling, als de christenen de atheos afwijzen en atheïsten stigmatiseren als zij die niet geloven in hun god die op de derde dag is verrezen.

De monotheïstische religies hebben de afkeer voor het stoffelijke vorm gegeven door een onstoffelijke wereld uit te vinden. Onfray schrijft: "In de Oudheid – in de ogen van de Kerk een verwerpelijke periode waar het de wetenschap betreft die werd bedreven – deden dogmatici van de enige ware godheid een beroep op Pythagoras (zelf gevormd in de traditie van het oosters religieus denken) en Plato om hun onstoffelijke wereld te bouwen". Volgens Onfray lijken de ideeën van Pythagoras en Plato als twee druppels water op die van de monotheïstische godsdiensten en hebben zij hun luchtkastelen opgetrokken uit dezelfde substantie.

De oplossing zou dan liggen in het postmoderne atheïsme dat de theologische maar ook de wetenschappelijke referentie afschaft bij het construeren van een moraal. Niet God, noch de wetenschap maar filosofie, rede, nut, pragmatisme en individueel en sociaal hedonisme zijn aansporingen zich te ontwikkelen op het gebied van de zuivere immanentie, in het belang van de mensen, door hen, voor hen en niet door God, voor God. Een

B o e k & p e r i o d i e k

politiek waarbij de doodsdrift vervangen wordt door levensmoed. Het gaat erom de ander niet te beschouwen als een tegenstander maar om een relatie te kunnen opbouwen, hier en nu, en niet onder het toezien van God of goden maar uitsluitend onder dat van de deelnemers zelf, in de meest volledige immanentie. Dan is paradijs niet meer een fictie voor de hemel maar een ideaal voor de rede in het ondermaanse.

In het laatste hoofdstuk over een postchristelijke werkelijkheid komt Onfray tot de conclusie dat er gestreden moet worden voor een postchristelijke wereldlijkheid die militant atheïstisch is en radicaal tegenstander van de keus tussen een westers joods-christelijke sa-

menleving en een haar bestrijdende islamitische. Hij doet een beroep op het alternatieve denken van "lachers, cynici, hedonisten, atheïsten, sensualisten en wellustigen" omdat zij weten dat er maar één wereld bestaat en dat het aanbevelen van een achterwereld tot gevolg heeft dat we de enige echte wereld niet meer in ons voordeel kunnen gebruiken.

En daar ligt dan de vraag: "Is het alternatieve denken in staat om anders met het denken om te gaan dan de religies en de politiek en de wetenschap het tot nu toe deden?" Het 'tot nu toe' wordt schitterend beschreven door Onfray. Hij gaat er diep op in ook historisch. En hij is geestig en vooral Frans. De vertalers laten het gelukkig zo, de

franse overtuiging van het gelijk blijft aanwezig.

Het boek heeft vier delen: Atheologie, Monotheïstische Godsdiensten, Christendom, en Theocratie. De bibliografie is ingedeeld naar de hoofdstukken en geschreven als een extra hoofdstuk met commentaar van de auteur. Er is geen index.

Onfray legt de zwakheid van de religies in het gemani-puleer van het menselijk denken. Dat doet ook de theosofische literatuur. Is er hoop voor dat denken? Verandert er iets als we niet meer een achterwereld maar een veronderstelde echte wereld in ons voordeel gebruiken? Het boek in de nu volgende bespreking zou licht kunnen werpen op die vraag.

Fvl

De Uiteindelijke Werkelijkheid kan alleen
direct gekend worden door hen
die zichzelf liefhebbend, zuiver van hart
en arm van geest hebben gemaakt.

Aldous Huxley

C. Jinarajadasa

C. Jinarajadasa was van 1946 tot 1953 internationaal president van de Theosophical Society.

Zijn liefde voor kunst en schoonheid kwam regelmatig naar voren in zijn lezingen. Veel van zijn lezingen zijn in boekvorm uitgegeven.

Wie was C. Jinarajadasa, de Internationale President van de Theosophical Society van 1946 – 1953?.

C. Jinarajadasa werd geboren op 16 december 1875 op Ceylon, het tegenwoordige Sri Lanka in een boeddhistisch gezin. De C voor zijn naam staat voor de familienaam: Currupumullage.

Toen Jinarajadasa 13 jaar was, in 1888, ontmoette hij C.W. Leadbeater die op Ceylon toezicht hield op de door Colonel Olcott opgerichte “Buddhist Theosophical Society” en op het educatieve werk waarvoor die vereniging verantwoordelijk was. Jinarajadasa vergezelde Leadbeater naar Engeland om daar samen met de zoon van A.P. Sinnett door hem onderwezen te worden.

In 1896 ging Jinarajadasa naar het St. John’s College in Cambridge en studeerde vier jaar later af met een graad in oosterse talen. Hij studeerde ook rechten. Daarna ging hij terug naar Ceylon en werd rector van het Boeddhistische Ananda College in Colombo dat was opgericht door C.W. Leadbeater.

Na een paar jaar was hij weer in Europa om te studeren aan de Universiteit van Pavia in Italië. Jinarajadasa sprak al Frans en studeerde Italiaans, Spaans en Portugees. Omdat hij die talen vloeiend leerde spreken reisde hij later veel voor de Theosophical Society in Latijns Amerika.

In 1904 ging hij naar de Verenigde Staten om lezingen te geven voor de Theosophical Society daar. Zijn liefde voor kunst en schoonheid kwam regelmatig naar voren in zijn lezingen.

In december 1914 gaf hij in Adyar vier lezingen tijdens de jaarlijkse Internationale Conventie. Die lezingen werden uitgegeven onder de titel: *Theosophy and Modern Thought*.

Jinarajadasa werd en wordt in de Theosophical Society aangeduid als Brother Raja. Veel van zijn lezingen zijn in boekvorm uitgegeven. Zijn meest bekende boek is waarschijnlijk: *First Principles of Theosophy*. Andere boeken zijn onder andere: *Art and the Emotions*, *Art as Will and Idea*, *Christ and Buddha*, *Discourses on the Bhagavad Gita*. Zeer bekend zijn de twee delen van de *Letters from the Masters of Wisdom* die door Jinarajadasa werden samengesteld uit de brieven van de Mahatma’s die geschreven zijn aan anderen dan aan A.P. Sinnett.

De gedichten van Jinarajadasa zijn uitgegeven onder de titel *Collected Poems of C. Jinarajadasa*.

In 1913 kreeg hij voor zijn theosofische literaire werk de T. Subba Row Medal.

In 1916 trouwde Jinarajadasa met Dorothy M. Graham. Zij richtte in 1917 samen met Annie Besant de “Women’s Indian Association” (WIA) op.

W i e w a s . . .

Van 1921 tot 1928 was Jinarajadasa Vice- President van de Society. Maar na de dood van Dr. Besant weigerde hij om zich kandidaat te stellen voor President. Toen Dr. Arundale in 1945 stierf deed hij dat wel en in 1946 werd hij de Internationale President van de Theosophical Society.

In 1949 opende Jinarajadasa de "School of the Wisdom" in Adyar. Een school om studenten in theosofie

van over de hele wereld een paar weken naar Adyar te halen, zodat ze elkaar kunnen ontmoeten en de studie met elkaar kunnen delen.

Ook bracht hij van zijn reizen een grote variëteit aan zaden, stekken en jonge bomen mee en leverde zo een bijdrage aan de vegetatie van Adyar. Zo nam hij een spruit mee van de ficus religiosa, de boom waaronder Gautama Buddha gemediteerd zou hebben, en

plantte deze voor de boeddhistische tempel in Adyar, een boom die inmiddels is uitgegroeid tot een geweldig en prachtig bloeiend exemplaar.

C. Jinarajadasa bleef Internationaal President tot 1952. Hij stierf in de Verenigde Staten op 18 juni 1953.

Fvl

Het is mogelijk de berg des levens van welke kant dan ook te beklimmen, maar als de top bereikt is komen alle paden samen.
Zolang religies in de dalen van theologie, ritueel en kerkelijke organisatie blijven, kunnen ze ver van elkaar afstaan.
Verschillen in cultuur, geschiedenis, geografische ligging en temperament van de betreffende groep, zorgen alle voor een ander punt van vertrek.
Verre van betreurenswaardig te zijn is dit juist goed, het geeft rijkdom aan de totaliteit van het religieuze avontuur van de mens ...
Maar het doel voorbij deze verschillen is hetzelfde.

Huston Smith

Theosofie Wereldwijd

Argentinië

Van 19 tot 23 januari organiseerden de jonge leden (in de dertig) van deze Afdeling een jeugdkamp in het TS Centrum in San Rafaël, dat door vijftien teenagers werd bezocht. Dit kamp was een goed begin voor een nieuwe generatie theosofen. Het was de eerste keer dat deze teenagers naar een TS programma waren gekomen en zij vertrouwden ons toe, dat hun eerste gedachten er over niet erg positief waren. Toen het kamp bijna afgelopen was, hadden zij de belangrijkste onderwerpen die naar voren waren gekomen om over te praten en de activiteiten zo gewaardeerd, dat zij al bezig waren een nieuw kamp te organiseren, dat in de Paasvakantie zou moeten plaatsvinden!

Zij vonden het ook erg prettig om samen te koken en andere verantwoordelijkheden die daar mee te maken hadden te delen, zodat ze elkaar goed leerden kennen. Zij blijven nu met elkaar in contact door te chatten op de e-mail en via een recente

e-mailgroep die voor hen in het leven geroepen werd.

De jonge leden laten ook weten, dat de andere activiteiten op het centrum, die volgden op het jongerenkamp net zo vruchtbaar waren. Er was ook een driedaagse stilte-retraite, een studie van een week van de Mandukya Upanishad en een tweedaagse cursus over meditatie, met iedere dag vier meditatie sessies. Een paar deelnemers uit Chili vroegen of zo'n zelfde programma ook in hun land kon worden georganiseerd.

Alle activiteiten waren erg inspirerend en zoals een van de jongere leden opmerkte, er is een duidelijke groei te zien in de manier waarop zij in de studiegroepen met elkaar omgaan. Er is veel meer respect voor elkaars mening en belangstelling om dieper op de onderwerpen in te gaan.

India

De landelijk voorzitter de heer S. Sundaram laat weten dat op Adyar Dag een openbare bijeenkomst werd ge-

organiseerd ter herdenking van de honderdste sterfdag van de President/stichter Colonel Henry Steel Olcott. Er waren drie belangrijke sprekers: Prof. Nawang Samten, directeur van het Centrale Instituut voor Hoger Tibetaans Onderwijs in Sarnath, Varanasi, sprak over Col. Olcott m.b.t. de hernieuwde belangstelling voor het boeddhisme; Prof. P. Krishna, de vroegere Rector van de Krishnamurti Foundation van India's (KFI) Rajghat Onderwijs Centrum in Varanasi, sprak over 'Colonel Olcott, Theosofie en J. Krishnamurti' en Dr. N.C. Ramanachary, directeur van Onderwijs en algemeen secretaris van de Indiase Afdeling van de TS, had als thema: 'Colonel Olcott: zijn levensfilosofie.' De bijeenkomst werd door mensen van verschillende onderwijsinstellingen bijgewoond en door belangrijke burgers van Varanasi en leden van de Theosofische Vereniging en van de Krishnamurti Stichting.

(Uit: *The Theosophist*, april 2007)

V e r e n i g i n g s n i e u w s

13-20 oktober 2007 Europese School

Zoals ieder jaar zal ook dit jaar een European School of Theosophy gehouden worden en wel van 13 tot 20 oktober 2007 in het Carberry Castle Conference Centre te Edinburgh, Schotland.

Het thema van de School zal zijn: *Exploring the Inner Worlds*.

De sprekers zijn Michael Gomes uit New York, Erica Letzerich uit Athene, Edi Billimoria, John Gordon en David Harvey uit Engeland plus de directors Harold Tarn en Colin Price en daarnaast Gary Kidgell en Mike Hall van de Schotse afdeling.

Er is een uitstapje gepland naar de bekende Rosslyn Chapel. Zowel vóór als na dit bezoek zal een en ander verteld worden over deze kapel door Jackie Queally, die veel onderzoek heeft gedaan naar de vele symbolen van de Tempeliers in de kapel.

Een muzikale avond zal worden aangeboden door de Schotse afdeling.

Het belooft weer een interessante en afwisselende school te worden!

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Ingrid Eberhard Evans, de Organizing Director van de School; email: ingridee@lineone.net of met Ali Ritsema, email aliritsema@skynet.be

Onze wortels zijn verhuisd!

Ons archief werd op een ALV doeltreffend benoemd als "onze wortels". Deze wortels zijn enige jaren geleden, vóór de verbouwing, opgenomen in het Amsterdamse stadsarchief. Dat bevond zich tot voor kort bij ons om de hoek, op de Amstelkade. Nu is dat gehele archief, d.w.z. 40 KILOMETER zij aan zij staande archiefdozen, en grote hoeveelheden prenten, foto's film verhuisd naar de Vijzelstraat, naar het gebouw "De Bazel". Dit stadsarchief is één van de grootste ter wereld. In dit gebouw kan alles bij elkaar geplaatst worden.

Op 13 juni 2007 is er een persbijeenkomst geweest waar ook wij een uitnodiging voor kregen. Er werd toen nog hard gewerkt, maar het voordeel was dat je nu op plaatsen kwam waar je later, als alles ingericht is, niet meer zult komen.

In de vorige *Theosofia* hebt u een uitgebreid verslag kunnen lezen van de voorjaarsdag die verzorgd werd door Dr. Marty Bax, en die dit gebouw als hoofdonderwerp had. Karel de Bazel werkte vanuit een theosofische achtergrond. Het bijzondere aan dit gebouw is dan ook de lichtinval. Het is een lang rechthoekig gebouw dat het gehele stuk tussen Herengracht en Keizersgracht beslaat. Over die gehele lengte

Agenda Nederland

november 2007

10 Ledendag te Naarden

juli 2007

26 t/m 29 School of the Wisdom te Naarden, retraite o.l.v. Tràn-Thi-Kim-Diêu "Foundations of Wisdom"

september 2007

- 22 Studiegroep "De Geheime Leer"
- 22 Volwassenwording van de mens door Richard van Dijk (loge Amsterdam)
- 25 Het kroonjuweel van wijsheid door Paul Zwollo (Zuid-Limburg)
- 25 Yoga-Sutra's van Patanjali (groepsstudie loge Amsterdam)

Agenda buitenland

oktober 2007

13-20 European School of Theosophy in Edinburgh, Scotland: "Exploring the inner worlds"

De nationale studiegroepen vinden plaats in de Tolstraat te Amsterdam.

*Voor nadere inlichtingen over alle genoemde activiteiten kunt u contact opnemen met de T.V.N.: 020-6765672 of met de desbetreffende loges en centra (zie colofon).
Zie ook www.theosofie.nl.*

V e r e n i g i n g s n i e u w s

Glazen tussenplafond,
foto: Ton van Rijn
© Stadsarchief Amsterdam

heeft het een glazen puntdak in twee delen, wat het daglicht tot beneden in de hal brengt. Enige maten: lengte 102 m, breedte 32 m. hoogte boven de grond: 34 m. onder de straat 7 m. het aantal bouwlagen: 11. Hiermee is het een van de grootste gebouwen van Amsterdam, met het Paleis, de Beurs van Berlage, het Centraal Station en het Rijksmuseum.

Oorspronkelijk gebouwd als bankgebouw van de Nederlandse Handelsmaatschappij, die het in 1924 betrok, als een gesloten vesting waar uw bezittingen veilig waren, wordt het nu een publieksruimte, open naar de straat, waar iedereen binnen kan gaan. Waar een restaurant in is en een boekwinkel aan de straatkant, maar ook

de studiezalen waar je archiefstukken kunt opvragen. Deze laatste zitten aan de tuinkant, waar je een mooi uitzicht hebt over de tuinen van de oude grachtenpanden. Onder die tuinen zit nog een oude schuilkelder verstopt, die de Duitsers daar gemaakt hebben. Zij hebben het gebouw de laatste jaren van de oorlog gevorderd. Overblijfsel hiervan is een wandklok met 2 kogelgaten. Één boven de 6, en een boven de één wat het tijdsbestek aangaf waarin het gebouw ontruimd moest worden.

De renovatie van dit gebouw heeft ongeveer 6 jaar geduurd. Door die renovatie zijn er enkele dingen in hun oorspronkelijke toestand terug gebracht, o.a. de glazen tussenvloer ergens halverwege de hoogte, ik geloof tussen de 4de en 5de verdieping. Deze tussenvloer was oor-

spronkelijk van melkglas, maar was door de bank vervangen door een betonnen werkvloer waardoor de oorspronkelijke lichtinval niet meer te zien was. Deze betonnen vloer is nu verwijderd en vervangen door een doorzichtig glazen vloer.

Heel bijzonder was het gedeelte dat "de schatkamer" genoemd wordt en dat vroeger de kluis was, het safe deposit. Dat was in de kelder met wanden van 1 meter dik. Wanneer je daar de trap afgaat kom je in een andere wereld. Het gehele gebouw is van binnen in een lichte gebroken witte kleur en met prachtige houten vloeren, maar hier stap je een andere wereld binnen. Nu is een kluis ook een andere wereld, maar meestal kwamen hier alleen de bankbedienden. De vloer is belegd met kleine tegeltjes en de dikke pilaren

Nieuw depot, foto: Ton van Rijn, © Stadsarchief Amsterdam

V e r e n i g i n g s n i e u w s

Centrale hal, foto: Doriann Kransberg, © Stadsarchief Amsterdam

ook, in de kleuren aqua en zand/okergeel en op het plafond zijn prachtige schilderijen in Art Deco- stijl. Ook de lampen zijn naar de stijl van De Bazel gemaakt. Deze ruimte werd later door de bank gebruikt als telefooncentrale waardoor er veel vernield is. Ook de schilderijen daar waren weggeverfd, maar aan de hand van zwart-wit foto's en enige resten van de oorspronkelijke schilderijen kon men dit weer in zijn oorspronkelijke

toestand herstellen. Het restaureren hiervan is een omvangrijk werk geweest. Dit wordt nu expositieruimte en verderop een filmzaal. Daar was vroeger een liftje. Wat nu zichtbaar was, maar later dus niet meer, zijn de tussenruimten tussen de buitenmuren met ramen en de nu zichtbare blinde binnenmuren op de hogere verdiepingen waar de archieven worden opgeslagen. Die moeten aan bepaalde eisen voldoen, zelfs tegen een raketinslag

bijv. In die tussenruimtes worden alle leidingen voor klimaatbeheer weggewerkt. Wat ook een grote indruk maakte was een ander deel van de kelderverdieping, waar allerlei buizen liepen voor de klimaatbeheersing en verwarming.

Bijzonder was dat onder het gebouw leidingen lopen naar waterbellen op 90 en 150 meter diepte,. Daar wordt het overschot van de warmte in de zomer opgeslagen en gebruikt voor ver-

Wist u dat in de Tolstraat 154 te Amsterdam niet alleen het hoofdkantoor van de TVN is gevestigd, maar ook de 'theosofische boekhandel Adyar' en de 'theosofische bibliotheek' met een unieke collectie theosofische, religieuze en esoterische literatuur?

V e r e n i g i n g s n i e u w s

Gebouw De Bazel, foto: Doriann Kransberg
© Stadsarchief Amsterdam

warming in de winter. Ook is er in een derde kelder een reservoir met water voor de sprinkler- installatie, voldoende voor het blussen van een brand. Ook hierin is het gebouw self- supporting. Wat nu zichtbaar was, maar later dus niet meer, zijn de tussenruimten tussen de buitenmuren met ramen en de nu zichtbare blinde binnenmuren op de hoogste drie verdiepingen waar de archieven worden opgeslagen. Die moeten aan bepaalde eisen voldoen wat betreft temperatuur en vochtigheid. In die

tussenruimtes worden alle leidingen voor klimaatbeheer weggewerkt. Daar liggen onze archieven dus veilig en goed verzorgd.

Op de 2^e en 3^e verdieping zijn stijlkamers en op de derde verdieping zijn ook de originele meubelen, ontworpen door De Bazel, weer teruggeplaatst. Nog een bijzonderheid is de 'Italiaanse kamer' op de 2^e verdieping. Dat was een kamer met zogenaamd 'geschilderd behang' die overgebracht moest worden van het vorige kantoor naar het gebouw De Bazel. De

wanden zijn versierd met behangsel schilderijen in Italiaanse stijl, gemaakt door Jan Augustini in 1772. Ook dat is weer een andere wereld, maar dit heeft het De Bazel wel lastig gemaakt, want die kamer moest daarvoor hoger worden dan de rest. Dat betekent dat de verdieping er boven via een opstapje binnengegaan moet worden. Het is aan de buitenkant te zien vanaf de Keizersgracht. De ramen zijn daar anders. Op de dag dat deze persbijeenkomst plaatsvond was de lucht betrokken, maar op een gegeven moment, toen we op de 5^e verdieping waren, kwam de zon door en toen kwam het gebouw tot leven. Je werd echt door het licht aangeraakt...

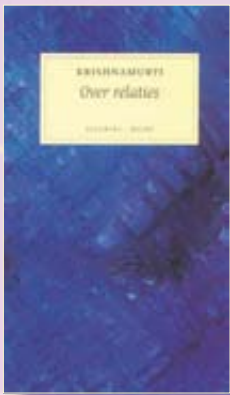
Op 12 september 2007 is de officiële opening, en op 15 en 16 september 2007 is er een open weekend. De eerste tentoonstelling van het stadsarchief met de naam: *'De Bazel, tempel aan de Vijzelstraat in Amsterdam'* zal zijn van 7 augustus - 16 september 2007. In het najaar verschijnt er een boek met die titel, geschreven door Mariëlle Hageman en Ludger Smit.

Wies Kuiper

U kunt schenkingen doen aan de TVN, aftrekbaar voor uw aangifte inkomstenbelasting.

Ook legateren aan de TVN is een mogelijkheid.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de penningmeester van de TVN.

Krishnamurti over waarheid

J. Krishnamurti
160 blz., paperback 1997
ISBN 978 90 6963 400 5
Prijs € 14,50

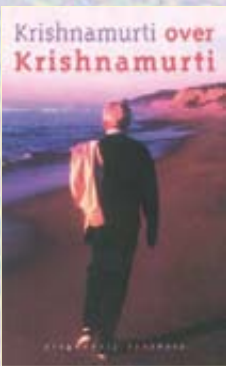

Krishnamurti over relaties

J. Krishnamurti
208 blz., paperback 2004
ISBN 978 90 6963 650 6
Prijs € 4,95

Krishnamurti over conflicten

J. Krishnamurti
176 blz., paperback 2002
ISBN 978 90 6963 525 5
Prijs € 14,90

Krishnamurti over kennis en leren

J. Krishnamurti
170 blz., paperback 2001
ISBN 978 90 6963 497 5
Prijs € 14,50

Krishnamurti over Krishnamurti

'Krishnamurti's Notebook'
J. Krishnamurti
288 blz., paperback 2004
ISBN 978 90 6271 979 2; Prijs € 18,50

Krishnamurti over vrij zijn van angst

J. Krishnamurti
144 blz., paperback 1999
ISBN 978 90 6963 453 1
Prijs € 14,50

Eckhart Tolle's Findhorn retraite

Stilte midden in de wereld
Eckhart Tolle, 64 blz., boekje en 2 DVD's (vier uur), 2007
ISBN 978 90 202 8476 8; Prijs € 19,50

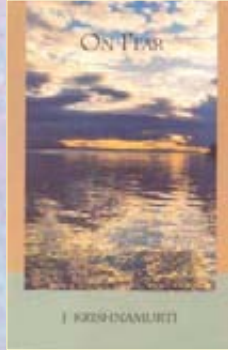
Theosofische boekhandel Adyar

Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam
tel. (020) 676 56 72; fax (020) 675 76 57
e-mail: books@theosofie.nl; website: www.theosofie.nl
openingstijden: di. t/m vr. 13.00-17.30, za. 13.00-17.00 uur
een boekenlijst wordt u op aanvraag toegestuurd

Krishnamurti on Freedom

J. Krishnamurti
150 pp., paperback 2004
(1991)
ISBN 81 87326 46 8
Price € 7,50

Krishnamurti on Fear

J. Krishnamurti
122 pp., paperback 2004 (1995)
ISBN 81 87326 45 X
Price € 7,50

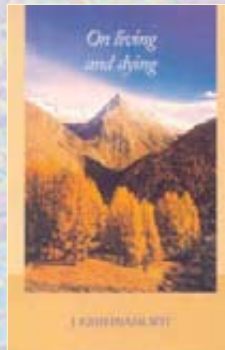
Krishnamurti on Love and Loneliness

J. Krishnamurti
156 pp., paperback 2004 (1993)
ISBN 81 87326 20 4
Price € 6,50

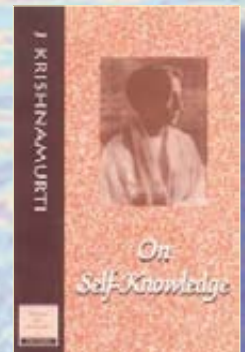
Krishnamurti on Nature and the Environment

J. Krishnamurti
116 pp., paperback 1992
ISBN 978 0 575 05329 8
Price € 10,25

Krishnamurti on Living and Dying

J. Krishnamurti
142 pp., paperback 2004 (1992)
ISBN 81 87326 44 1
Price € 7,50

Krishnamurti on Self-Knowledge

J. Krishnamurti
136 pp., paperback
ISBN 81 87326 03 4
Price € 6,80

